

P. Aleksander Roblek, slikar.

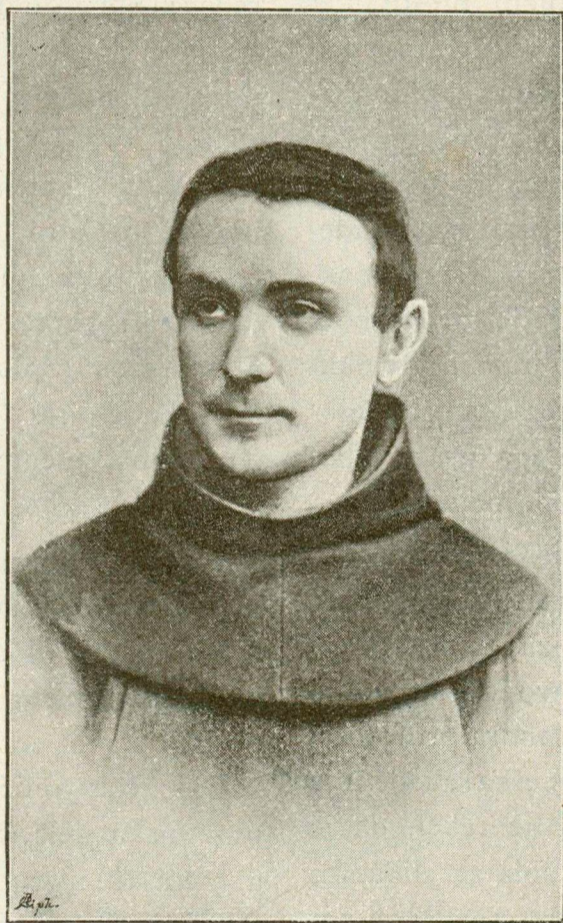
(Spisal Josip Benkovič.)

Slovenski narod je imel doslej bore malo domačih umetnikov; a še te, kolikor jih je bilo, pobrala je neizprosna smrt v najlepših letih, ko so jeli komaj zoreti. Taka je bila tudi osoda frančiškana o. Aleksandra Robleka, mladega nadobudnega slikarja.

Porodil se je 26. listopada l. 1848. v Šmartinu pri Litiji. Krstno ime mu je bilo Konrad. Njegov oče Jožef Roblek je bil sodni uradnik na Selu, mati se je zvala Neža. Razven Konrada sta imela še sina Avelina, ki je postal doktor zdravilstva in (23. grudna l. 1889.) umrl v Ljubljani kot mestni fizik, ter hčer Ljudmilo, ki še sedaj deluje v pisarni notarja Luke Svetca. Mačeha je dala očetu še drugo hčerko Editu.

Ljudsko šolo je pohajal Konrad z Avelinom vred v Mokronogu, kjer ga je poučeval spretni učitelj Jožef Potokar. Potem se je vpisal ob enem z učiteljevim sinom Karolom v novomeško gimnazijo. Bil je vreden, vzgleden dijak. Bavil se je že tedaj najrajši z risanjem. Dovoršivša šesti razred, prosila sta on in prijatelj Potokar za vstop v frančiškanski red. Potokar je bil vsprejet, a Roblek ne, ker je bolehal za nekim kožnim izpuščajem na licih. Oče mu je zelo branil, naj ne vstopi v samostan, naj postane vsaj svetni duhovnik, toda Konrad se ni dal pregovoriti. Dovoršivši sedmo šolo, poprosil je še jedenkrat, in tedaj so mu prošnjo uslišali.

Redovno obleko in ime Aleksander je prejel dne 31. velikega srpana l. 1865., ob enem s pokojnim pisateljem o. Florentinom. Osmo šolo in prvi dve leti bogoslovskih studij je zvršil v Gorici, zadnji dve pa v Ljubljani, kjer je novega leta dan l. 1870. naredil slovesno redovno obljubo in dne 31. malega srpana leta 1871. bil posvečen v mašnika.

P. Aleksander Roblek.

Poslali so ga potem v Gorico kot lektorja verouka in nemščine v domači redovni šoli; ob enem je bil samostanski knjižničar in nekak nadzornik knjigovезnice za domačo rabo. Ker pa je kmalu začel jako bolehati, prepovedali so mu zdravniki poučevanje, izpovedovanje in pridigovanje. Ko se je nekoliko učvrstil, poslal ga je provincijal o. Friderik Hönigmann v nekatere samostane urejati samostanske knjižnice. Ta posel je zvršil v Novem mestu, v Brežicah, v Samoboru, na Trsatu in še na drugih krajih. V vseh teh samostanih pa se je bavil tudi s slikarstvom in, kolikor je utegnil, pomagal v dušnem pastirstvu.

Ker je vrlo dovršil izročeno mu delo, hotel mu je provincijal, ki ga je ljubil, narediti posebno veselje. L. 1876. ga je poslal na Dunaj v slikarsko akademijo. Profesorji so kmalu spoznali njegovo nadarjenost in že precejšno izvežbanost; zato so ga sprejeli takoj v tretji letnik. Stanoval je pri usmiljenih bratih, kjer je vsako jutro in vsak večer opravljal med bolniki dušno-

pastirska opravila. A tudi sam je nevarno obolel za pljučnico in rebresnico, ki mu je zapustila v mladem telesu kal zgodnje smrti.

Na dunajski akademiji se je seznanil o. Aleksander z rojakom svojim, slikarjem S. Ogrinom, in sicer na nenavaden način. O. Aleksander je po nasvetu profesorjev dobil od redovniškega predstojništva dovoljenje, da je smel v civilni obleki prihajati v akademijo, da se je s tem izognil marsikaki neprijetnosti, katera bi ga med raznimi akademiki utegnila doleteti. On in Ogrin sta dolgo zahajala v to šolo, a nista se spoznala, ker akademiki prav malo občujejo med seboj. Nekega dne je o. Aleksander nekoliko prepozno prišel. Učenci so že risali neki model, ko novi prišlec potrka Ogrina po rami, proseč ga, naj se mu umakne ž njegovega sedeža. Ogrin je trdil, da sedi na svojem mestu, ker model njemu in vsem drugim prav stoji. Toda o. Aleksander je pokazal na tleh s kredo znamenovane znake, katere je naredil prejšnji večer pod nogami svojega stola, da bi drugi dan prav sedel. Zato so se morali vsi akademiki za jeden sedež presesti in model premakniti. Ta slučaj je bil povod, da se je med obema takoj razpletel pogovor; in po raznih ovinkih sta šele spoznala, da sta rojaka, kranjska Slovenca. Poslej sta bila do zadnjega prav dobra prijatelja¹⁾ ter drug drugemu pomagala.

Z Dunaja je šel o. Aleksander jeseni l. 1879. v Benetke, da izpopolni svoje umetniško znanje na tamošnji akademiji. Kmalu za njim je prišel le-sèm tudi Ogrin, ki pa je hitro odrinil dalje v Florencijo. Učila sta o. Aleksandra profesorja Ferrari in Molmenti. Toda beneška akademija mu ni ugajala. Molmenti mu je rekel, da je popolnoma prenarajena: ni več šola za slikarske umetnike, temveč le nekaka pripravljavnica, ker je vlada mnogo profesorjev odpravila in le nekatere še pustila za skrajne potrebe. Mnogo sitnostij je imel tudi zato, ker njegovih nemških spričeval niso umeli. Ker pa je tudi tu, kakor že preje na Dunaju, dobival stipendij kot podporo, ostal je v Benetkah nekoliko nad leto dnij. Marno je obiskoval razne galerije slik in slikal mnogo deloma izvirno, deloma posnetke.

¹⁾ Gosp. Ogrinu se iskreno zahvaljujem za nekatera pojasnila o rajnem o. Aleksandru.

Že tedaj je naredil nekaj lepih slik, katere je poslal v domovino. Popisujoč razmere na beneški akademiji pravi: „Glejte, kake komedije! Kam so prišli Lahi! Nekdanja tako slavna šola beneška je postala zaradi pomanjkanja denarjev, vkljub temu, da so Italijani pogoltnili toliko sto milijonov cerkvenega premoženja, — ‚scuola di preparazione‘! Marka, Marka, kam si prišel? zaklical bi človek.“

Ko je preštudiral vse beneške umotvore, preselil se je v novem letu 1881. v Florencijo. Zvedevši že preje, da tudi ta akademija ni več to, kar je bila, namerjal je ostati tukaj le kega pol leta, da prouči tamošnje neprecenljive galerije raznih umetnin in vsaj nekoliko pogleda tudi to akademijo. Seznanil se je tu z dvema slovečima slikarjema iz dominikanskega reda, ki sta z dobrimi nasveti in ocenami mnogo nanj vplivala. V Florenciji je največ pohajal po slavnoznanih umetniških muzejih in galerijah. „Pregledujoč in premotrujoč ta krasna slikarska, kiparska in arhitektonska dela najboljših mojstrov, povsod koder hodim“, tako piše, „poprime me včasih volja, da bi vse svoje čopiče in barve pustil v miru in jih vrgel v reko Arno.“ Sploh mu je to mesto tako ugajalo, da je pisal: „Ko bi Slovenija ne bila moja domovina, utegnili bi ostati tukaj!“

Toda prav v Florenciji, kjer je bival tako rad, izkusil je največ bridkostij. Ker je zahajal v akademijo v svoji redovni obleki, nagajali so mu mladi laški akademiki tako, da je že čez nekaj tednov odrinil v Rim. Prijatelju je bridko potožil, kako nerad se poslavlja od ljubega mu kraja: „Res veličastna in vekovita so tukajšnja umetniška dela, neprecenljive dragocenosti . . . a meni tu ni moči še dalje ostati!“ Tako piše. „To ni akademija, hram lepih umetnostij, to je več nego črna šola. Oj, stari mojstri florentinski, kje ste? Kam pride na Laškem moderno slikarstvo? . . . Vse bi še bilo, ko bi le svet ne bil tako gnusno izprijen! Reda ni nobenega, o strogosti ni sluha, akademiki delajo, kar se jim ljubi. Profesor prihaja, kadar se mu zdi. Sedaj dalje časa ni bilo profesorja, ker je šel od doma, in učenci so sami gospodarili . . . mene, redovnika, moralično vrgli iz akademije.“

V Rim je došel o. Aleksander par dnij pred veliko nočjo in se nastanil v irskem samostanu. Tu je ostal leto dnij. Slikal je jako mnogo in pridno pohajal v galerije nedosegljivih mojsterskih del. Tu se je do dobra seznanil s sedaj že proslulim svojim redovnim sobratom in slikarjem o. Celestinom Medovičem, rodom Dalmatincem. Meseca vel. travna in rožnika je obhodil mnoge sloveče kraje v južni Italiji kot spremljevalec provincijala bavarske frančiškanske provincije. Ob raznih prilikah je obiskal tudi druga znamenita laška mesta: Parmo, Milan, Bologno, Feraro itd, ter se povsod vsaj toliko pomudil, da je ogledal tamošnje umetniške slike.

Prve dni l. 1882. se je povrnil iz Rima v Gorico v svoj domači samostan. Ker je nekaj bolehal, hotel si je nekoliko odpočiti, potem pa odriniti v Monakovo in druga nemška mesta izpopolnjevati svoje znanje. Toda bolehavost ga je naklonila, da je opustil to svojo namero. Uredil si je celico, kjer je hotel posvetiti se slikanju.

Prav tedaj pa je jel provincijal o. Friderik nevarno bolehati. Imenoval je o. Aleksandra za svojega tajnika in mu s tem prav za prav prepustil vodstvo cele provincije. Častna je bila ta služba za mladega frančiškana, toda telesne njegove moči so bile prešibke. Za slikanje mu je preostajalo bore malo časa. Ko je o. Friderik umrl, podvojilo se je pisarniško delo Aleksandru, ker novi provincijal o. Bonaventura ni znal dobro slovenščine in tudi v uradnih stvaréh ni bil dovolj izurjen. Poleg vsega tega je l. 1883. pomagal urejati veliko knjižnico samostansko, ki šteje nad 10.000 del. Vkljub tolikim opravilom je pridno rabil svoj slikarski čopič po mojsterskem geslu: „Nulla dies sine linea“. Po dnevu, ako je le količkaj utegnil, je slikal, pozno v noč pa zvrševal pisarniška opravila. V teh kratkih mesecih, katere je po svojem povratku v domovino še preživel, naslikal je primeroma mnogo slik deloma za zasebnike, deloma za razne samostane in cerkve.

(Konec.)

Ne obupuj, Ljubljana bela!

Velikonočni zvon doni iz line,
Vstajenja Božjega znaneč spomine;
Vstajenje kukavičin glas v prirodi
Oznanja logom, travnikom povsodi:
Vstajenja se i narod naš raduje
In raztrgava spono, upe snuje
Prosvete zlate, srečnih, prostih dnij.

Velikonočni, večni aleluja
Življenje nam in nove upe vzbujaja:
Velika noč, nekdanj z močjo potresa
Odprla nam zaprta si nebesa.
I zadnjič up si diven nam vzbujala;
A divni up je groza spremljevala —
In strašna bila si, velika noč!

Slovenije oko, Ljubljana bela,
Kako je vihra ná-te prihrumela,
Podzemeljski vihar, potresa sila
Zidovje v razvaline ti zdrobila!
In strta si, Slovenije kraljica,
Poražena so tvoja zala lica —
In kje ti je divota, kje je kras?

Ihtèč je plakal prerok Jeremija,
Ko Sijon strla vražja hudobija;
I jaz ob razvalini tvoji plakam,
Potòk solzá na groblje ti pretákam.
Oj bila si, Ljubljana, bila zala,
Nesrečna zdaj, kot vdova si postala —
In vdovi bedni tolažila ni.

Divjali kdaj so ognji in požarji,
Vodé, potresi in vojská viharji,
Ljubljana bela, silne že nezgode,
Stoterne že si pretrpela škode:
A v zadnji si nezgodi preveliki.
Pustošena v najlepši svoji diki —
In kdo ti k vstanku roko dal bo, kdo?

Zemljá slovenskih biser in kraljica,
Okó in cvet in modra vladarica,
Na-té smo vedno upnim okom zrlí,
S teboj živeli radostni in — mrlí.
Ti bila si ponos nam, bila slava,
In v té so srca upala zvedava:
Sedaj je proč, naš zlati up je strt.

Sinovi brhki, zale hčere tvoje
Upálih lic so in mrliške boje.
Proseče solzna dvigajo očesa,
Sklepáje róke — vzdihajo v nebesa,
Ker ulice otrokom so zaprte,
In izbice mirú so v prahu — strte.
In vse beži, zavetja si iščoč.

Ljubljana bela, vdova osamljena,
Potrta sama, krona ti zdrobljena,
Porušen prestol, strto žezlo zlato,
Zdrobljeno krilo tvoje je bogato.
Bežé od tebe zvesti tvoji sluge,
Bežé v zavetje v ptuje kraje druge,
Obupno sama ti v prihodnost zreš.

Ljubljana, oj nesrečnica velika,
Ne obupuj, ti naš ponos in dika,
Otroci i v nezgodi so ti vdani,
Zaupaj Vanj, ki ima zemljo v dlani;
Še ná-te skrbno večna zró nebesa,
In če pusté, da zemlja se pretresa,
Krotiti znajo tudi skrivno moč.

Če nad teboj nebó se je stemnilo,
In če osrčje zemlje tebi se zgrozilo,
Če zrušila naš Sijon in svetišče
Nevidna sila, zmela te v grobišče:
Ne obupuj mi, saj iz podrtije
Navadoma življenje zaljše klije,
I Sijon bo slovenski zopet vstal.

Slovinci vrli, verno se sklenimo,
Ljubljaní beli na pomoč hitímo.
Nje blagor in obstoj je v naši roci,
Če mati žije, žijejo otroci.
Na nebu pa nam večni Bog pomozí,
Da rod slovenski ne pogine v grozi,
Mar da živi, in te spozna, o Bog!

Anton Hribar.

Vojvoda.

(Povest. — Spisal Podgoričan.)

I.

Napočilo je krasno jutro. Meglo, katera je pokrivala krájsinske dole, raztopili so skoraj topli žarki jesenskega solnca. Obetal se je jasen in gorak sabotni dan. Za Dobjem pri znamenju z Devico Marijo na prestolu je čakalo krdelo ženskih. Nekateré so imele naročne koške z brešnom, druge cule, večinoma so bile bose, s čevlji čez ramo obešenimi, goloroke in oborožene s palicami, na katerih so bili privezani veliki šopi pestrobojnih jesenskih rož. Ozirale so se pogosto v vas, od koder so prihajale še vedno ženske, odpravljene na pot. Nekateré so bile posebno nemirne, postajale so na prste, nestrpno stopicale sem in tje in vzdihovale pogostoma:

„Dolgo ga ni! Kje se mudi neki?“

Naposled vendar vzklikne neka:

„Vojvoda gré!“

„Res je“, pritrde vse. „Le glejte, kako ubira pot, kakor bi vedel, da ga pričakujemo težko!“

In čez nekaj časa pride med nje visok, precéj strhel možak z dolgo popotno palico in majhno vrečo čez ramo.

„Ali ste vsi skupaj?“ vpraša v naglici.

„Vse te že čakamo.“

Takrat zapoje cerkveni zvon. Zvonilo je sedem. Možak se naglo spusti na kolena pred znamenje, prikloni se globoko, udari na prsi, prekriža in moli glasno: „Angel Gospodov . . .“

Ž njim moli glasno in iskreno vse krdelo, upirajoč oči v nebeško kraljico.

Ti pobožni ljudje so bili romarji na potu na Strmo goro, prosit in častit Mater Božjo, zahvalit se ji za milosti in priporočit se ji, zakaj človeška poželjivost je nenasitna. V tem pobožnem krdelu so bile v veliki večini ženske, skoraj vse bolj priletne, le dve ali tri so bile mlade. Od moških je bilo nekaj dečkov do petnajstih let, kateri so šli s svojimi materami ali tetami, in pa možak, kateri je prišel zadnji na mesto. Na videz ni bil ne mlad ne star: štiri-deset let bi mu ne prisojal nihče. Ta mož je bil Gregor Sraka. Pobožni ljudje so ga pa imenovali „vojvoda“. Marsikomu se zdi morda čudno, zakaj so mu rekli ljudje „vojvoda“. Vidite, to častljivo ime v naši Krájiní ni tako redko, kakor si kdo misli. Vojvoda je pri nas

mož, ki vé voditi, zabavati, pa tudi brzdati svojo romarsko vojsko.

Romarji so molili precèj dolgo; prišlo je celó nekaj vaščanov, da se udeležé skupne molitve. Ko opravijo pobožnost, vzdignejo se brž, vojvoda se še jedenkrat pazljivo ozrè z izkušnim očesom.

„Sedaj ste pripravljeni?“

„Smo. — Le pojdimo!“

„Torej Bogu v čast, nam pa v izveličanje! Zapojmo!“

Predno minejo tri trenutja, začne se krdelo pomikati, in ker nihče ni vedel in znal prave pesmi, ureže vojvoda sam naprej:

Ko v jasnem pasu primiglja
Nam zvezdica daničica — —

Vse krdelo udari za njim, in glasna pesem se razlega v mlado jutro, da odmeva od gor in reber. Izprva se glasovi niso nič kaj vjemali, toda čim dalje so peli, tem bolj so se privadili drug drugega ter so si ustrezali z glasovi. Odkriti in molčé, s sklenjenimi rokami so gledali za njimi vaščanje, dokler niso romarji zavili v gozd. Marsikateri bi bil šel rad ž njimi, toda kaj, ker ni mogel pustiti dela. Naročili so pač romarjem, toda taka obljuba se izpolni ali pa tudi ne, ko vendar zaupa vsak sebi največ, a drugemu nerad verjame.

Romarji so speli čez hrib in dol k Materi Božji na Strmo goro. Prepevali so Marijine pesmi in molili rožni venec. Tako je trajalo kake tri ure; odgovarjali so vedno bolj tiho in nekateri slabejši so zaostajali. Predno se spusté v strmi breg, preneha vojvoda moliti. Postoji in vpraša:

„Ali se hočete odpočiti?“

„Kajpak, saj te dohajamo že komaj! Vroče je tudi.“

„Veste, daleč je še.“

„I, pridemo že kako. Pa potem stopimo čvrsteje.“

Trudnejši so sedeli že v senci kraj pota.

„Na, oddahnimo se!“

Tako je naznanil vojvoda počitek in je sam sedel pod gosto bukev.

V hipu je utihnilo govorjenje; načenjalo se je brešno, zakaj po triurni hoji se oglašá želodec kaj rad. Vojvoda je lomil ržen kruh ter je prigrizoval kuhana jajca. Ko se nekoliko uteši, ozrè se po svojem krdelu, da si je ogleda, zakaj doslej še ni imel prilike, niti časa toliko pomuditi se. Ko je prešteval, našteje nekaj nad dvajset oseb, katere so bile razven nekaj dečkov in deklic vsi stari znanci, prav za prav znanke, petične samice v boljših letih in vdove. S temi je že romal dostikrat, poznal je vse njihove posebnosti, zakaj ni je več bolj sloveče božje

poti, kjer bi ne bil ž njimi molil. Ko se je tako oziral po posameznih romarjih, obvisi njegovo oko na mladi romarici, Mrakovi Katrici. Nikdar še ni bila ž njim na božji poti, zato si je mislil:

„Kdo vé, kaj jo je spravilo na dolgo pot na Strmo goro?“

Razne misli so mu napolnile dušo; mučila ga je radovednost, toda ni mu dopuščalo dostojanstvo vprašati jo kar naravnost. Sklenil je počakati, saj je vedel, da skoraj zvé, kar je hotel vedeti. Lomi, prigrizuje, ogleduje si nove romarje, toda oko mu šine le prevečkrat po Mrakovi Katrici.

„Kdo vé, kdo vé, kaj jo žene?“

Romarice so bile kmalu zgovornejše. Najprej so se pomenile, kaj so si spekle za popotnico, ugibale, kaj je najbolje, — in nu! — naposled so se začele izpraševati, zakaj gré ta in ona na božjo pot.

Koparica je pravila glasno:

„Sanjalo se mi je, da se mi je pripetila huda nesreča; sedaj mi pa to kar ne dá mirú. Bila sem že pri mašah nalašč zato, pa še vedno se bojim. Na Strmo goro moram iti, dejala sem, in zato grem, da mi Marija pomaga.“

„Ej, ej, sevé, sevé.“

„Oh, medve s Pavlovko sva se hudo sporekli“, pripovedovala je Hudinova Jera. „Veste, moje kokoši zahajajo vsak dan na Pavlovkina gnezda in tam tudi nesó. Ona pa trdi da ne, in tako je bilo nekaj prepira. Jaz pa bi rada ljubi mir in zato sem se zaobljubila na Strmo goro.“

„Ej, da, na Strmi gori se dobi pomoč.“

Tako so si dopovedovale romarice, vojvoda se je pa stegoval po zelenem mahu, poslušal malomarno in od strani pogledoval svoje krdelo.

„Katica, kaj imaš pa ti? — Kaj te žene?“ vpraša naposled Koparica. „Ti menda nisi bila še nobenkrat na božji poti. Slabo skrbiš za svojo dušo.“

Deklica zardi zaradi očitjanja.

Ko vsi upró vanjo oči, oživi tudi vojvoda ter jo pogleda radovedno.

„Bóg vé? Bog vé?“

„Zahvaljevat grem Mater Božjo za materino zdravje. Saj veste, pomladi so bili oboleli kaj nevarno; takrat sem se zaobljubila na božjo pot in — potem so ozdraveli.“

Sosede prikimajo; kaj naj bi pač dejale?

Vojvoda je sedaj zvedel, česar je želel.

„Vzdignimo se, daleč je še!“

Vstane, in celo krdelo je bilo v hipu na nogah.

„Bodemo-li molili ali peli?“

„Pojmo! — Litanije pojmo!“

„Torej na vrhu!“

Na vrhu se vojvoda odkrije, prekriža in zakroži:

„Gospod, usmili se nas!“

„Gospod, usmili se nas!“ odpojejo romarji iskreno.

Sedaj se prejšnji red toliko premeni, da vzamejo romarji vojvodo, ki je pel litanije, na sredo. In šli so navzdol čez polja, mimo vrtov, vasij, pojoč:

Marija k Tebi uboge reve —
Mi zapuščeni vpijemo.

Mrakova Katrica je bila med prvimi, da jo je imel vojvoda vedno pred očmi. Glavico je nesla po strani ter pela lepo in glasno, da se je zdelo vojvodi, kakor bi slišal samo njen glas.

„Lej, lej, kako se lepo drži“, misli si vojvoda na tihem.

In oči so mu uhajale k njej večkrat, kakor se je spodobilo ob taki priliki, zato ga hipoma nekaj zbode pri srcu in neki glas mu reče:

„Ti, ti, Gregor, preveč se oziraš v Mrakovo Katrico! — Kaj ti je mari:“

Stresnil se je vojvoda in je čutil sam pri sebi, da ne dela prav. Zato pa sedaj obrne oči od nje in zapoje glasneje, kakor bi hotel pregnati vse nagajive misli, kakor bi se hotel otresti vseh izkušnjav. Nekaj časa res ne pogleda Katrice, ampak poveša oči v tla. Potem se je ozrl po drugih romarjih, ali pojó pobožno in zbrano. In videl jih je drugo za drugo, in ti stari, romarski obrazi so se mu zdeli sedaj tako čudni in neprijetni, petje zoprno, ker se mu je videlo vse tako privajeno, vsakdanje, da ni prihajalo več od srca in človeka tudi ni ganilo. Tako je zopet nehoté gledal Katrico, primerjajoč jo z drugimi. Ko se pa s strahom zavé svojega slabega ravnanja, obrne oči v stran, da bi lože mislil o drugih rečéh. Toda čudo! Kar je gredoč in pojoč premišljeval, vsemu se je primešala Mrakova Katrica, da je bil naposled res že nevoljen, češ, kaj ga danes to moti, da ne more niti zbrano moliti, niti peti. Ko izpojó, pospeši nalašč korake, da bi spel pred krdelo in bi Katrica ostala zadaj. Ali Katrica je bila čvrsta, mlada in je težko čakala, da bi že prišla na Strmo goro, kjer ni bila še nikoli; korakala je zaradi tega junaško, in je bila, ako ne vštric, gotovo vsaj nekaj korakov pred vojvodo, njemu v neznansko izkušnjavo. Izpraševala ga je celó, kako daleč je še, in kolikokrat je bil že tam. Vojvoda se je naposled udal, misleč, da ga izkuša Bog in ga opominja, naj ne bode raztresen pri molitvi.

Gredoč niso krenili nikamor v gostilno, ker pravi romarji nimajo te navade. Glad so si

tešili z brešnom, katerega so imeli dovolj s seboj, pili pa so iz obcestnih studencev. Počivali so kake štirikrat.

„Oj, kako je daleč na Strmo goro!“ vzdihovali so mlajši, kateri niso bili še nikdar na Strmi gori. Daleč se je zdelo tudi Katrici, zaradi česar je spela še pogumneje.

Vojvoda je tolažil, kolikor je znal in vedel, ter vodil svojo čedo sedaj po prašni cesti, sedaj po razoranih kolovozih, sedaj po kozjih stezah čez breg in dol po takozvanih bližnicah, zakaj pravemu vojvodi ne sme biti neznana nobena steza, nobena bližnica. Sredi popoldne uzró na visokem hribu svetišče Matere Božje na Strmi gori. Vsako romarsko srcé je vstrepetalo od radosti. Stare romarice so pozdravljale sveti kraj, kakor starega znanca, katerega sprejmemo in objamemo po dolgem čakanju in hrepenenju, novinci pa so ga pozdravljali kakor srečen kraj, kamor so hitele njihove misli in želje.

„O, hvaljen bodi Bog! Pozdravljen sveti kraj!“ vzklikne vojvoda, pade na kolena in se prikloni globoko. Tako storé vsi romarji in ponavljajo njegove besede glasno: „Pozdravljen ti sočkrat, sveti hram! In ti sveta Mati, ti naše upanje, ti naše pribežališče, bodi češčena in hvaljena!“

Nekaj trenutkov so viseli tako sklonjeni na zemlji in molili tiho, potem pa vstane vojvoda in zapoje:

O Marija, naša mati . . .

Romarice so bile od dolgotrajnega prepevanja že vse hripave, vendar se ni obotavljala nobena, vse so pritegnile za vojvodo, da se je glasna pesem razlegala daleč čez hrib in dol.

Odslej pa niso bili naši romarji več tako sami. S stranskih potov so se stekale nove trume romarjev in se združevale s temi. Oj, to je bilo življenje in veselje, hrup in šum! Tu petje, tam molitev, tu živahno pozdravljanje znancev, kateri so se našli, tam novo seznavanje in dopovedovanje, od kodi in iz katerega kraja, povpraševanje po tem in onem, zamenjavanje brešna za poskušnjo in zahvaljevanje!

„Držimo se skupaj, da se kdo ne izgubi“, opominja vojvoda Gregor svoje ljudi. „Katica, le pazi, danes si prvič tukaj v neznanem kraju! Lahko se ti zgodi kaj hudega.“

Pod Strmo goro se zopet ustavijo, da se nekoliko oddahnejo pod bregom.

„Natrgajte si robidovja za vence!“ veli vojvoda.

Ženske se izgubé v grmovje in kmalu se vračajo druga za drugo z velikimi šopi bodečega robidovja v opraskanih rokah. Posedejo in pletó vence ter si jih primerjajo.

„Hitíte!“ priganja on v skrbéh. „Glejte solnce je nizko, komaj do mraka dospemo k cerkvi.“

Ko ima vsaka svoj venec, natakne si ga na roko; vsi se vzdignejo. Sedaj niso molili niti peli, le vojvoda jih je učil, kako se jim je vēsti na gori.

„Veste, po kolenih trikrat okoli velikega oltarja! Zmečite vence in šope na kup za oltar! Poljubite trikrat svetinje in darujte bel denar. Priporočite svojo dušo, duše rajnih in duše živih!“

Okoli cerkve je bilo vse polno romarjev od blizu in daleč. Naši znanci se vsedejo med druge, da se še nekoliko odpočijejo, obujejo čevlje ter se pripravijo za večerno pobožnost. Na gori se je dobilo tudi krepčila za suha grla in tolažila sestradanim in pretresenim želodcem. Čvrste rdečelične Dolenjke so ponujale v polnih jerbasih sladko zapeljivo grozdje, vabljiva rmena jabolka, breskve in češplje; dobilo se je v celih skladovnicah štrukljev in hlebcev, in Dolenjci s smehom na obrazu in belimi predpasniki so vabili k polnim posodam z ostro vonjajočim novim medom in medico. Kdo se pač more v takem slučaju uspešno ustavljati poželjivim očem in pohlepnemu želodcu, ko stavijo človeku take reči prav pod občutljivi nos? Zasegli so, kar je komu najbolj ugajalo: ta grozdje, oni štruklje, jabolka, med; nekateri je imel hkrati po tri reči v rokah

Da, bilo je veselo, bilo je živahno; tiha zadovoljnost jim je sijala s prašnih obrazov.

Mrakova Katrica je z mladostno sladkosnednostjo zobala sočno grozdje. Zakaj do današnjega dné ni imela še nikdar tako ugodne prilike najesti se ga, — seveda ne zastonj. In pojedla je precěj. Potem gre bliže k medicarjem.

Sladko-dišeči med! Katera muha se more premagati, ki leti mimo, da ne bi sedla na-te? Nekaj časa ogleduje rjavo stvar v posodi poželjivo in ugiblje, ali bi, ali bi-ne, pogleda medicarja v obraz, češ, kaj poreče?

„Ali ti diši? — Ali češ?“ ponudi prikupljivo Dolenjec.

„Daj!“

„Imaš kruh? — Daj kos, da ti ga namažem!“

Ročno poseže Katrica v culo in izvleče lep ržen kos.

„Takega še nisi lizala. Sam ti bode zlezal po grlu s kosom vred. In poglej, koliko ti ga dam!“ hvalil se je medicar, in res je nagromadil velik kupček medú. Dolenjci niso baš skopi.

„Pa še pridi!“

Katrica plača in smukne k svojemu krdelu. Da medicar ni lagal, to je Katrica izkusila sama. Med in kruh! To je sladkost in slast, katero vsak ceni visoko. In Katrica do tega trenutka še ni bila okusila medú. Ni se ji zdelo dovolj,

zato stopi še jedenkrat k Dolenjcu in si dá obložiti kos.

Takó se je pokrepčala z grozdem, kruhom in medom, kar je zalila še z medico, katero ji je ponudila Hudinova Jera. — Toda — toda — nekaj ji kmalu ni bilo prav. Težilo jo je v želodcu, težilo čim dalje bolj, kri ji je silila v glavo in žila ji je utripala močno.

Zmračilo se je bilo. Po Marijinem zvonjenju so se napravljali ljudje k cerkveni pobožnosti. Ženske so si devale robidje vence na glavo, moški so si pripenjali šopke in prižigali svečice za sprevod okoli cerkve.

„Katrica, ne obotavljaj se!“ priganjajo jo jedna in druga, ker se ji ni mudilo kar nič.

Katrica bi bila pa najrajša padla po tleh od prevelike slabosti, katera jo je obšla. Vendar s težkimi rokami oplete venec okoli glave in hoče iti ž njimi. Toda takrat jo zaboli po celem životu, kri ji udari v glavo, zavrti se ji in onemogla se zgrudi na tla.

„O, za pet ran! Katrica, kaj ti je? — Vstani!“ zajavkajo njene tovarišice osupnjene in jo lové za roke, da bi jo vzdignile.

„Pustíte me! — Pustíte, prosim vas!“

Katrica se je zvijala po tleh, stiskala roke in stokala. Videlo se je, da ji je jako hudo. Ženske pa so javkale, ne da bi ji hotela katera pomagati. Nič dobrega niso mislile o Katrici.

Katrici je bilo čim dalje huje; vpila je: „Oh, pomagajte! Pomagajte!“

Vedno več ljudij se je zbiralo okoli nje ter so jo zrlí čudeč se. Izpraševali so, kdo je in kaj ji je. Tudi vojvoda pristopi — bil se je ravno prej nekoliko oddaljil — in vpraša naglo ves prestrašen:

„Joj! Zakaj tako stoče? — Kaj ji je?“

In vzbudi se mu globoko sočutje, ko zvé, kake bolečine trpi Katrica. Précej izprevidi, da ji dela bolečine povžito sadje in med. Zató mu pa očita vest, češ, „ti si kriv njenih bolečin, zakaj ji nisi odsvetoval jesti preveč, zakaj si ji pustil?“ Sevé, on ni imel toliko trdega srca, da ne bi bil privoščil dekletu medú in drugih sladkostij, ker je vedel, kako ji je vse vseč. Čutil se je krivega, prav krivega, zato mu je bilo hudo, in ko se je domislil, da zaradi tega morda celó umrje, zgrozil se je ob tej obupni misli v dno duše. „Pomagaj ji! Ti ji moraš pomagati!“ dejal mu je neki glas. „Ako umrje, imaš jo ti na vēsti.“ „Moram ji pomagati, toda kakó?“ Premišlja in premišlja, ter jo gleda obupno, ali vsak njen vzdihljaj, trepetanje njeno ga je zbadalo v srce in ga silno bolelo.

„Glej, Bog jo kaznuje, ker ni prišla sém z dobrim namenom“, pove mu polglasno na uho neka romarica.

„Molči!“ zahrešči nad njo vojvoda tako nevoljno pa glasno, da so vse osupnile in umolknille. Nato pa plane iz družbe proti cerkveni hiši.

Kmalu se vrne, noseč majhno stekleničico brinovega olja in še nekaj drugih zdravil, katere je dobil v hiši. Skloni se na tla h Katrici.

„Ná, Katrica, použij, da ti odleže!“

„Oh, pustite me, pustite! Ne morem!“ brani se ona, ker jo je že itak preveč tiščalo v želodcu.

„To moraš použiti! — Poskusi!“

Naposled se dekle uda in použije nekaj požirkov zdravila.

„Ne bo dobro! Ne pomaga nobeno zdravilo! Vse zaman: obsedena je!“ dopovedujejo si ženske ter jo pazno gledajo.

Romarji in romarice so se začeli uvrščevati k igranju „vrtca“ okoli cerkve. Užigali so sveče, rožljali z molki, popravljali si bodeče vence in šopke.

„Pojdi, Gregor, pojdi! Sedaj začnemo!“ opominjale so ga tovarišice nestrpno, ozirale se vanj in v pisane gruče, ki so se uvrščevale.

Vojvoda se pa ni menil za nič drugega kakor za trpečo Katrico; opominov tovarišic niti slišal ni.

„Bog daj, da ne bi umrla! Kakšna božja pot bi bila, ko bi imeli še mrliča!“ govori vojvoda sam s seboj in strmi radovedno v njen rdeči obraz.

Tovarišice so ju zapuščale druga za drugo, da se udeležé sprevoda. Takó sta ostala naposled vojvoda in Katrica sama. On je ugibal, ali ji odleže ali ne, ponujal ji zdravila ter jo izpraševal sočutno:

„Ali ti je boljše?“

Strašno se mu je zdelo, ako bo morala umreti tako mlada. Za nobeno žensko mu še ni bilo žal, ako je kdaj katera umrla, le ta naj nikar ne umre, tako je želel vojvoda. Zakaj tako? Ali mu je sestra? Ali sorodnica? Ali kaj je? — Premenilo se je danes njegovo srce. Neka struna, katera je bila doslej v njegovih prsih tako ohlapna, da je niti ni čutil nikdar, napela se je ter zabrnela. Brnela je novo, opojno pesem, katero je poslušal strahoma. Opojne pesmi v srci ni dušil; zvenela in brnela je vedno močneje; tresle so se stene srca, da je nemirno plalo in kipelo.

„Bolje mi je! — Tvoja zdravila so mi pomagala!“ predrami ga Katrica.

„Ali res? Ali res?“ vzklikne vojvoda vzradoščen.

„Še nekoliko olja!“

„Ná, pij, pij, izpij vse, da ozdraviš prej; pij!“

Hlastno srkne Katrica zoprno zdravilo in se vzdigne, zakaj ni ji bilo več tako hudo. Bolečine so ponehavale, le pot jo je še oblival.

Vojvodo je prešinilo veselje. Zavest, da Katrica ne umrje, bila mu je silno prijetna. Vzravna se po koncu in šele sedaj se ozrè po tovariših in tovarišicah, ki so se glasno pojoč in moleč pomikali v dolgem sprevodu v krajših in daljših ovinkih okoli cerkve, priklanjajoč se pred podobami Kristusovega trpljenja. Svetlo ni bilo več; mrak je postajal gostejši, zvezde jasnejše.

„Ti ne ravnaš prav!“ posvari našega junaka notranji glas. „Po kaj si prišel na božjo pot? Zakaj se nisi udeležil sprevoda? Ali nisi bil ljudem v spotiko?“

Vzbujajoče vesti ni znal potolažiti; le tista srčna struna je zvenela vedno glasneje.

Kmalu pa vstane Katrica precèj ozdravljena; bolelo jo je pač še nekoliko, noge so se ji tresle in v obraz je bila vsa zažarjena.

„Sedaj sem že dobra!“

Vojvodi je zaigral zadovoljen smeh na obrazu.

„Pa pojdiva še midva za onimi in zahvaliva Mater Božjo za zdravje.“

Mrakovi Katrici se je zdela od sile čudna vojvodova skrb za njo, njegova nenavadna prijaznost ji je pa déla dobro. Slutila pa ni, iz česa izvira vse to, kakor se ni zavedal tega niti vojvoda sam.

Katrica si popravi robidji venec, vojvoda pobere palico, in oba prižgeta sveči in poiščeta svojo tropico, katera je klečala pred neko postajo. Pobožne žene se sunejo s komolci in se spogledajo pomembno, kar pa ni motilo niti Katrice niti vojvode, da bi ne pokleknila in molila goreče.

Ko je bila pobožnost končana, bili so romarji iz Dobja zopet skupaj. Katrico so imeli na sredi ter jo izpraševali, kako ji je bilo.

„Verjemi mi, da tukaj ni vse tako, kakor bi moralo biti. Vendar je čudno, da jo je napadlo ravno pred pobožnostjo“, šepetne Šimonka v Koparičino uho.

Le-ta prikima in pravi:

„Pa si videla njega, tega svetega moža, koliko je imel opraviti pri njej? Hm, hm, veš, to ni prav, to ni lepo.“

„Ni prav in ni lepo, in verjemi mi, da ni vse v redu ž njo. Méniš, da je bila bolna? Ali si že videla kdaj tako bolezen? Saj nismo od včeraj na svetu. Tako ti pravim, slišali bomo še čudne reči, le pomni me!“

Koparica ji pomežikne ter jo trči s komolcem, ker se je bil vrnil vojvoda k družbi. Nesel je bil ostanek zdravil v hišo, kjer se je zahvalil prav iz srca.

„Katrice, ti potrebuješ počitka“, izpregovori vojvoda skrbno. „Jera, pelji jo v hišo; tam sem izprosil zanjo posteljo, saj vidite, da je bolna.“

„Pojdi!“ obregne se Hudinova Jera z vidno nevoljo. Vojvodi se ustaviti se pa vendar ni predrznila.

S pomladanskim bremenom. (Slikal R. A. Böhm.)

Vojvoda se je bil danes s svojim ravnanjem starim znankam zameril do cela. V zlo so mu šteje njegovo preveliko skrb za Mrakovo Katrico, zavidnost se je vzbudila v njihovih srcih, ker jim je bilo le preočito, koliko je Katrica vojvodi bližja, kakor so one. Ej, ali niso mislile

starke iz Dobja prav? Ali bi vas ne jezilo, ako bi do danes kdo vas imel rad, toda sedaj bi prišel nekdo drug in bi se vrnil med vas in vašega prijatelja? Ali bi vas to ne bolelo?

Ko so že ležali na slami, ni mogel vojvoda zaspati. Dogodki minulega dneva so mu rojili

po glavi. Prav ugajalo mu je, ker je bil tako poskrbel za Katrico.

V nedeljo zjutraj je bila Katrica kakor iskra. Naspala se je bila prav dobro, minula jo je trudnost, in bolezen jo je pustila z vsemi nasledki. Zato je bil vojvoda vesel in zadovoljen. Goreče je molil in pel najlepše Marijine pesmi. A vmes je videl zopet oni obrazek, ki ga je včeraj motil, v ušesih mu je zvenel njen glas, tam v prsih je pa še vedno brnela vzneta struna.

Popoldne so se vračali z božje poti. Sedaj niso več tako peli in molili, kakor so prejšnji dan. Imeli so druge pogovore. Vojvoda, ki je sicer najrajši korakal sam, družil se je h Katrici in se pogovarjal z njo nedolžne reči. Druge so nalašč spele za njima, posmehovale so se in šepetale marsikaj. Ona dva nista niti slutila, kakšni nasledki pridejo po takih shodih.

(Dalje.)

Dve svatbi.

(Povest. — Spisal Dobrávec.)

(Konec.)

Naslednje jutro so pokali topiči že zgodaj na Mali Polici. Cerkvenik je zvonil dan vsaj petkrat tako dolgo kakor ob navadnih nedeljah. Seveda, sv. Rok je samo jedenkrat v letu, in tedaj mora biti počeščen, kakor se spodobi. Kmalu po sedmi uri so se začeli zbirati ljudje iz bližnjih in daljnjih krajev na Malo Polico. Ženske s pečami na glavi in našopirjenimi rokavi so prihajale izmed Gorjancev, katerim so se Zdolenjci navadno posmehovali, da so še preveč rovtarski in okorni, ako se tudi Velika in Mala Polica ne prištevata popolnoma z vso pravico Zdolenjcem. Domačinke v pisanih rutah in kakor mastenjaki ozkih, nadelanih rokavih, pa pretrgane čez pas kakor mravlje, ozirale so se po Gorjankah preširno, a po Zdolenjkah zavidljivo, dočim so prave Zdolenjke v svoji noši, o kateri so mislile, da je jedino prava na svetu, prezirale Gorjanke in Poličanke, češ: Me vemo, kaj je lepa noša, ve nič. Tudi moški so bili v praznični, izbrani obleki, a ta se ni toliko ločila kakor ženska.

Oče Lenček se je pa napravljal na pot.

Že v saboto popoldne je velel deti kuhat par suhih klobas. V nedeljo jih je vtaknil v žep, odrezal ogel kruha ter stopil še v hram, kjer je natočil v pokončno, leseno posodo nekaj poličev vina. Potem je še dolgo, dolgo naročal ženi, hlapcem in deklam, kaj imajo početi, če se on ne vrne nekaj dnij. Vzemši v roke močno javorjevo gorjačo, rekel je: „Z Bogom! Dobro várujte!“ Ker ni nikomur razodel, kam gre, mislili so domači, da se je namenil kam okolu svojih dolžnikov, in prav gotovo je, da pojde danes k sv. Roku. Ivanka je šla z njim. Samo ona je slutila, kam misli oče potovati. Govoreč o samih vsakdanjih stvareh sta prišla na Malo Polico, odkoder je pičlo uro do bližnje železniške postaje. S silo se je premagovala, da ni povedala očetu, kako in kaj je z Lovrom. Dospevša k sestri, nadejala se je, da že najde tam brata, in

vse se pojasni samo, a varala se je. Sedaj ni kazalo drugače, kakor pregovoriti očeta, da ostane pri njih vsaj do popoldne, sicer se vsa stvar ponesreči. Obe sestri in svak so se trudili, in le s težavo se jim je posrečilo pregovoriti očeta, da je obljubil kositi z njimi. Z večernim vlakom se pa odpelje prav gotovo.

Popoldne po litanijah so sedeli na vrtu v senci.

Pogostoma sta pogledovali Ivanka in Marija na vrh klanca, kjer se vidi zadnji kos poti do velike ceste. Tam bi se moral prikazati vsak trenutek on — Lovro. A nič! Govorili so že danes mnogo, mnogo o njem, govorili so tudi o Možinovem Valentinu, pa oče Lenček se je malo mešal v ta pogovor, dasi ni bil slabe volje in še nikoli ni bil malobeseden, ko je bilo treba pohvaliti Valentina.

Solnce je že prevalilo nad polovico svoje popoldanje poti, sence sadnega drevja so se raztegnile po vsem vrtu, hladni veter je dahnil, in zbrani sorodniki so se jeli odpravljati na svoj dom. Tedaj stopi Ivanka nekoliko bliže očetu, ojunaci se ter reče: „Oče, kaj bi storili, ko bi prišel sedaj-le domov naš Lovro?“

„Domov da bi prišel? Ali si sanjala?“ čudi se Lenček.

„Ne, nisem sanjala, oče; o prosim vas, povejte, ali bi bili še hudi nanj, ko bi se vrnil?“

„To vprašaj!“ odgovarja Lenček mehko in rahlo. „Če se ni poboljšal, gotovo bi se moral še hudovati nanj; on je meni dolžan pokorščino, in jaz sem njegov oče.“

„In če se je morda poboljšal, če ga je izmodrilo življenje po svetu?“

„Potem sva zopet prijatelja, potem je zopet moj sin, kakor je bil prej.“ Vsi navzoči so rado vedno pogledali Lenčka, zakaj ušesom ni nikdo mogel takoj verjeti, da je resnica. A vsakdo se je prepričal, da je govoril oče iz srca. Stric Francè, ki je bival navadno nekaj dnij pred in

nekaj dnij po sv. Roku na Mali Polici, pogledal je Ivanko in ji hotel kar z očmi razodeti, da je prav dobro uganil današnjo zvijačo. Rekel je:

„Moramo pisati po njega, da se ž njim vrne v hišo tudi stari red.“

„To želim tudi jaz na stare dni“, dostavi Lenček.

Ko so tako govorili pri Mariji na Mali Polici, prikazal se je vrh klanca človek v čudni opravi. Ivanka je opozorila sestro ter ji nekaj zašepetala na uho. Obema je hkrati zasijalo veselje na obrazu. Nastala je slovesna tišina.

Nekaj trenutkov pozneje so zagnali vsi skupaj soglasen krik: „Lovro gre, Lovro gre, Lovro je prišel!“ Res je ptujec v bosanski noši krenil s ceste naravnost na vrt, kjer je bila zbrana družba; a kolika prememba se je vršila vsem ta hip na licu, ko so vedno bolje spoznavali — Možinovega Valentina!

Pozdravili so ga kot starega znanca, pa tudi nič več. Niti Ivanka ni mogla reči sama sebi, da jo je Valentinov prihod resnično oveselil. Vprašali so ga, kje je Lovro in zakaj ni prišel. Valentin je povedal vse tako, kakor mu je naročil prijatelj v Sarajevu.

„Srčno rad bi šel s tukaj“, rekel mu je Lovro; „tudi vem, da bi mi oče odpustil, a bojim se ga, ker sem brez njegovega sveta napravil v življenju še drug važen korak, da sem se namreč oženil. Ti veš dobro, da mi tedaj ni kazalo drugega, in kar mi je bilo tedaj sreča, to mi je sedaj zapreka. A tožiti nikakor ne smem. Rad imam Jelico, rad imam otroka, zadovoljno in srečno živimo med seboj, a pred očeta si vendar ne upam. Pozdravi, Valentin, pozdravi vse domače; pozdravi Ivanko, in reci, da bi ji bil pisal, a bal sem se je žaliti. Bolje bo, da ji ti sam razložiš in jo potolažiš. Pozdravi očeta, povej mu, da želim vsaj pred smrtjo videti njegovo obličje.“

Ženske so jokale, ko je Valentin pripovedoval sporočilo, stric Francè je gledal v tla, oče Lenček je strmel in molčal. Potem je vstal in pogledal navzoče, pospravil svoje reči in dejal: „Pojdimo domov! Mislil sem, da ga je življenje v ptujem svetu kaj naučilo, a kakor se vidi, prav nič. Pravi, da bi me rad videl pred smrtjo. No, to je lepa želja, še lepša bi pa bila ta, ko bi bil vsaj rekel, da obžaluje svoj pregrešek, da bi se rad spravil z menoj. To je sedaj tudi nemogoče. Ptujka ženska, pritepenka, katero je pobral, Bog sam vedi kje, ne bo pri nas nikoli brusila praga, še manje, da bi hodila okoli mene ali mi celó stregla, jaz bi pa ne umel niti njenega jezika. Tega v Lenčkovi hiši ni bilo in tudi ne bo nikoli. — Pojdemo domov! Napotil sem se bil celó sam pogledat, če se je poboljšal, dasi ni tega zaslužil. Hotel sem se le prepričati, ali je

njegovo kesanje pravo, in sedaj sem se prepričal; pa brž! O jaz siromak, kako sem se prevaril! Pojdemo!“ Starcu je zalesketala solza v očesu, obrnil se je v stran ter jo pobrisal; zakaj ni se hotel pokazati ljudem, da mu je res žal po sinu.

Vsi so bili nezadovoljni z današnjim dnem pri sv. Roku.

Večerni hlad je že objel zemljo, in zvezde so migljale na nebu ter se ljubko utrinjale druga proti drugi. Valentina so srčno pozdravili domači v rojstveni hiši. Ivanka se je pa ozirala v nebo, iskala je tolažbe nad zvezdami. Njeni upi so bili zrušeni, njene nade prazne. Ali najde tešila tam gori, Bog vé:

Še pozno zvečer je slonela na oknu ter brisala solzne oči.

V.

Nikdo ni več vprašal potem, ali se vrne Lenčkov Lovro domov.

Oče Janez je ukazal, in začele so se priprave za Ivankino možitev. Bil je dvakrat ali trikrat v župnišču, posvetoval se je s tem in onim mladostnim vrstnikom, slednjič sta se pa zmenila z Valentinom skoro sama. Ivanka se je sicer branila kakor prvič, in tudi stric Francè je zopet strašil s svojim odhodom iz hiše, a možitev se je navzlic temu določila za bódoči pustni čas.

Prišla je jesen in brezozirna zima je zagospodovala po vsi naravi. Kar hipoma je ogrnila svoj beli plašč čez vso naravo, in mraz je brisal čez hrib in plan. Božič je sicer prišel v milem vremenu, a stara resnica je, če se greješ o božiču na solncu, grel se bodeš o veliki noči pri peči. Takoj po novem letu se je vreme skesalo in jelo v veliki meri nadomeščevati vse ono, kar je bilo zamudilo pred božičem. Zavil je sever, pritisnila je burja, obema se je ustavljal jug, in nasulo je snega, da so se vsi čudili. Mrzlo je bilo naposled tako, da se je vsakdo bal pokazati glavo izpod strehe.

O pustnem času je imel Lenček mnogo opravila z urejevanjem svojih gospodarskih rečij pri sodišču, ki je blizu dve uri hoda od Velike Police. Prav do grla je bil sit vseh potij.

„Hvala Bogu“, dejal je tisto jutro, ko se je odpravljal z Ivanko in Valentinom zadnjič k pravici. V ženitovanjskem pismu je pustil Ivanki, prihodni gospodinji, domačo hišo, a drugo hišo, glavnice in terjatve je pridržal sebi. Nazaj gredé so se nekoliko pomudili v trgu in tudi popili nekaj poličev vina. Saj drugače, kakor hočejo nekateri, ni veljavna takšna pogodba. Tudi je na Veliko Polico dolga pot, in človek ne smé samega sebe pozabiti v takem mrazu. Burja je brisala okolu ušes, kakor da bi rezal, a naši potniki so jo čutili le malo, ker jih je ugrela

nagla hoja, ugrelo tudi veselje, da bo sedaj menda vendar konec vseh neprijetnostij. In kdo ni vesel, ko dela ženitovanjsko pismo? To vprašanje je brezpotrebno. — Vendar Ivanka ni bila prav vesela. Najrajša bi bila še čakala, čakala toliko časa, da bi jo omožili k Možini. Potem bi imel Lovro prosto mesto v domači hiši. A koliko je nade, da se očetovo mnenje kdaj spremeni? Stricu in sestri, pa tudi gospodu župniku je povedala, da je prav nič ne veseli možitev, ker bo Lovro gotovo žalosten. Kako rada bi mu pomagala! Njeno blago srce je še vedno bilo zanj, bilo tudi za spravo, a sedaj je prepozno. Očeta ni moči več pregovoriti. Dobri angel sreče se je obrnil od nje, obrnil od Lenčkove hiše.

Oni večer, ko so se zadnjič vrnili iz trga, ni minil brez nevarnih posledic. Lenčka je stresal mraz, tožil je, da ga boli glava. Po noči se je potil in drugi dan ni mogel s postelje. Naduha ga je nadlegovala vedno silneje, pozneje je tožil, da ga zbada pod rebri. Poslali so po zdravnika, ki je povedal, da je dobil mož hudo pljučnico. Prihajalo mu je vedno huje. Drugi dan je že sopal jako težko, le njegova korenjaška narava se je še upirala hudi bolezni. Toda moči so pešale, čuti so slabeli, in Lenček je sklenil nekega večera, da uredi svoje reči za vselej. Slutil je, da se mu bliža zadnja ura. Začel je premišljati svoje življenje, in vedno težje je čutil, da nekaj ni prav v njegovih naredbah. Mučil se je in preudarjal, kakor preudarja človek, kateremu se ne strinjajo dolgoletni računi. Skrbel ga je sin Lovro. Še nikdar mu ni bilo tako težko kakor danes, še nikoli ni čutil tako živo, da je tudi Lovro njegov otrok, njegov izgubljeni sin. Prav živo mu je bila pred očmi sinova ločitev iz rodne hiše, živo je še pomnil zadnji dogodjaj in svoje obnašanje tiste dni. Mislil je in mislil, ali ni tudi sam kolikor toliko kriv žalostnega položaja v rodbini; prosil je Boga milostne sodbe, sam se je pa odločil poravnati, kolikor se je sploh še dalo. Z neurejenimi računi se nikdo ne spravlja rad s sveta.

V tem času je stopal na bregu Bosne, reke ob serajevskem mestu, mož visoke rasti. Naglo in nedoločno je stopal sem ter tje, postajal ob vodi, pogovarjal se sam s seboj in neutegoma mahal z rokama. Včasih je lahko vzdihnil, a vzdih njegov je bil, obupen in težek kakor kamen. Mrzel večer je bil, in mož se je vedno tesneje zavijal v plašč in vedno urneje korakal ob vodi gori in doli. Dasi je muezin z bližnjega minareta že davno poklical svoje mohamedanske vernike k večerni molitvi, in je v katoliški cerkvi že odzvonilo „zdravo Marijo“, vendar se noč-

nemu potniku prav nič ne mudi, da bi krenil v mestne ulice in poiskal prenočišča. Hladna voda ga tako ljubko vabi, da, pri vodi mu je najljubše. Ozira se na bistro vodo in na svetle zvezde nad seboj. Tudi nebeške luči ga vabijo k sebi. Da, k tem bi pohitel še najrajši, ali tudi v vodi odsevajo nebeške luči. — — Moža, ki ni nihče drugi kakor naš znanec Lovro, tarejo mučne misli. Neukrotljiva želja po domovini, želja, ki se mu je imela že popolnoma uresničiti, ta želja mu je izginila v prazen nič, kakor izgine pena na vodi — podoba svetne sreče. Oče ga ne mara, ker se je oženil brez njegove volje in ker ga je tedaj, ko je odhajal, samovoljno preveč razžalil. Oče ga ne more, ker neče, da bi mu stregla sinaha, ki niti ne ume domačega jezika, ženska, ki je kdo vé kakšnih ljudij in kakšnih običajev. Včeraj je dobil Lovro pismo, v katerem mu je Ivanka naznanila, da je oče nji zapisal imetje. Možinov Valentin bo gospodar na Lenčkovem domu; on, pravi, on, ki je jedini sin, moral se bo pa kakor izgoj potepati po svetu, dokler se nekje na ptujem ne odpre zemlja, da sprejme njegove utrujene ude k večnemu pokoju. Najrajši bi se bil zjokal ob tej misli, tako mu je bilo milo pri srcu. Da, zjokal bi se bil, kakor se zjoče otrok na materinem krilu. O, ko bi bila njegova mati še živa! Blaga žena! Kako rad jo je imel, in kolikokrat ga je potolažila, če se je prijoval domov od očeta, ki ni hotel povsodi in za vse slišati malega Lovreta. O, srečna leta! — Tedaj mu je z jokom tudi odleglo, a sedaj mu ne odleže, to dobro vé, nikoli več, nikoli več. O, ljuba mati! Njegova žalost je neizmerna.

Otožni mož se je naslonil na oboj ob bregu reke, nepremično je zrl v vodo in videl pred seboj jedino svojo neveselo prihodnost. Pregnan, sam med ptujimi ljudmi, ki so sicer dobri in ga imajo radi, a razumejo ga ne, — le domačin domačina ume popolnoma — kot izgubljeni sin, kot deveti brat se bo moral potikati po svetu on in njegovi otroci. To je hudo, a najhujša med vsemi je še zavest, da si je šibo, katera ga tepe in ga bo vedno tepla, spletel sam s svojo naglostjo in nepokorščino.

In voda tu pod njem šepeta skrivnostno, njeni valčki se preširno zaletavajo drug ob drugega, in vendar tako enakomerno beže po svojem odločenem potu. Ko bi mogel, ko bi smel tudi on ž njimi proti dragi domovini! Toda ne more, ne sme. Očeta ne bo več videl, da bi ga iz očí v oči prosil odpuščanja, sester ne bo več pozdravil, da bi jima voščil srečo v življenju, ljubi rojstveni kraj ga ne sprejme več v svoje naročje, saj se je sam odpovedal vsemu, sam je odrinil od sebe roko, ki mu je delila le dobrote. O srečni sinovi, srečni otroci, ki so ohranili ljubezen svojih roditeljev do konca,

srečen rod, ki drviš in šumiš po ulicah prestolnice v „Novi Avstriji“! Tako je mislil Lovro in se še vedno željno oziral po strmem bregu Bosne. Zabil je, da ga čaka doma ljubljena soproga, zabil je, da steza po njem ročice ljubljene sinek Janko, zabil je, da ima tudi tukaj znance in prijatelje, ki bi se žrtvovali zanj, če bi bilo potrebno. Le domača hiša, ljubljene oče, dragi rodni kraj in pa nadloge, katere je že pretrpel, bile so mu v mislih poleg grenke zavesti, da je vse to zanj izgubljeno na veke. O, ko bi mogel izbrisati za seboj vse te spomine! Neki glas mu je že pravil in valčki doli v Bosni reki so tako skrivnostno šepetali med seboj: „Dej, z jednim samim skokom lahko končaš življenje, ki ti je le nadloga in obupnost — in vse bo izbrisano, vse pozabljeno!“

Ljubko so migljale zvezdice na nebem zrcalu, in Lovru se je zdelo, da ga tudi te kličejo k sebi v večni dom . . .

Mraz ga je stresel. Kaj je to? Ali ni nekaj zašumelo za njim na cesti? — Ozre se in vidi ne daleč za seboj žensko postavo, ki se je pomikala proti njemu ter ihté stezala roki. Lovro je spoznal svojo Jelico. To ga je vzdramilo. O, kolika sreča! Držal se je že za cestni oklep in le jeden skok — in vse bi bilo končano. Sedaj se je zavedel.

„Ali si me iskala. ljuba moja?“ vpraša jo mehko in milobno. „Zakaj nisi rajša ostala doma? Tu-le sem nekoliko postal in se zamislil. Tako težko mi je bilo pri srcu. A takoj bi bil pohitel k tebi in Janku.“ Lovro je lagal, in Jelica ga je spoznala. Žensko srce je v tem oziru jako občutljivo. Ne prevari ga kdo tako lahko.

„Ljubi moj! Čudna moč me je gnala semkaj k vodi. Ti si že več mesecev tako otožen. Bala sem se, da bi se ti kaj zgodilo, zakaj včeraj in danes si popolnoma obupan, pa nikomur ne poveš, zakaj. Povej no, prosim te, kaj je vzrok tvoji žalosti. Saj vendar prva leta nisi bil takšen! Zaupaj meni, Lovro, in videl boš, da ti odleže; pripravljena sem na vse, samo da ti preide otožnost.“

„Vse ti povem, Jelica, prav vse“, reče on stopaje poleg nje proti domu. — Začel ji je pripovedovati svojo žalostno preteklost in sedanji brezupni položaj. Blaga žena si je brisala solze. Še nikoli ji ni govoril tako goreče o svojem domu in o svojih dragih. Mali Janko je že trdno spal, ko je Lovro še vedno pripovedoval o lepih domačih krajih, o nepozabni slovenski domovini. Kakor živ studenec, ki je ravnokar privrel izpod hriba ter se jel razlivati po dolini mogočno in živo, tako je teklo Lovru že leta in leta zastalo pripovedovanje o rojstvenem kraju. Slednjič je prijel Jelico za obe

roki ter ji pogledal globoko v temne oči in rekel:

„Ali bi šla z menoj v mojo domovino?“ Ona ga je gledala nekaj časa nepremično, potem so ji pa solze zalesketale v očéh. Težko je uganiti, ali so bile solze veselja ali solze bridke žalosti; soproga mu je molčé prikimala.

„Ali mi boš pomagala prositi očeta, da mi odpusti?“ Tudi to mu je pritrdila brdka ženica. Naprej si skoraj ni več upal vprašati, a ker ni slišal nikakega ugovora, rekel je še:

„Jelica, kmalu pojdemo v domovino. Zato treba, da se ti prej vsaj nekoliko privadiš našemu jeziku. Očetu hočeva in morava pokazati, da sva tudi že kaj potrpehla zastran njega. Ali boš, draga moja?“

„Kolikor bom mogla; saj veš, da rada storim vse, samo, da si ti zadovoljen. Roditelja sta mi pomrla, sorodnikov nimam v tem kraju. Ti si mi vse na svetu.“

Pomirjen se je nocoj vlegel Lovro počivat in hvalil Boga, da mu je poslal angela variha — njegovo soprogo v rešitev. Kako previdna, neumljiva so tvoja pota, dobrotno nebo!

Drugačen večer je bil ondaj pri Lenčku.

Poklicali so najprej nekaj sosedov za priče, da jim je Lenček sporočil poslednjo voljo. Določil je samo še to, da dobi drugo hišo in imetje, katero si je on izvolil za dosmrtni preužitek, njegov sin Lovro, če se kdaj vrne domov; ako bi se pa ne vrnil, ostane Ivanki. Sosedje so se čudili in dobro se jim je zdelo, da je tako ukrenil. Njegovo očetovsko srce ni moglo drugače.

Nagnil se je v zid in vzdihnil: „Slab sem, slab!“ Tedaj so poslali po duhovnika, dasi je bilo že pozno. Ko je nekaj časa pozneje donel cerkvenikov zvonček po vasi, nabrali so se ljudje iz vseh hiš k sprevedu svojega Odrešenika; oni pa, ki so že prej vedeli, da nesó Lenčku zadnjo popotnico, prižgali so luči na oknih svojih stanovanj, koder se je premikal spreved. Vedno več lučij je bilo in vedno več ljudij za duhovnikom.

Hkrati z novico, da je Lenček oslabil na smrt, širila se je na tistem tudi govorica o njegovi oporoki. Lenčkova tretja ženitev je jako omajala vero v njegovo modrost in previdnost pri ljudstvu, njegovo brezozirno ravnanje s sinom je mnogo škodovalo njegovemu ugledu pri sovaščanih. Njegov sedanji ukrep je zopet utrdil vero v previdnega, izkušenega moža. Iz dna srca so molili vaščani v bolnikovi sobi za duhovnikom litanije pri umirajočih:

„V dan sodbe!“ — Reši ga, o Gospod!

„Večne smrti!“ — Reši ga, o Gospod!

„Izkušnjav hudičevih!“ — Reši ga, o Gospod!

Posebno zadovoljen z zadnjo voljo očeta Lenčka je bil gospod župnik. Zato je s toliko ložjim srcem in s toliko večjo gorečnostjo tolažil bolnika in mu lajšal smrtne težave.

Uboga Ivanka! V svoji sobici se je vrgla na kolena pred podobo križanega Izveličarja, vila roki in iskreno molila, da bi ljubi Bog vrnil očetu zdravje. Tako je bila vtopljenjena v molitev, da ni slišala, ko je stopila v sobo mati in jo opozorila, da jo kliče oče. Morala jo je mačeha prijeti za ramo in lahno stresti. V tem se je bil namreč polegel zunanji šum bližnjih sosedov, duhovnik se je vrnil domov, obljubivši, da se zjutraj zopet vrne, če bo potreba. Oče Lenček je bil torej z vsem odpravljen na oni svet. Želel je videti samo še svoji dve hčeri. Zato je poklical Ivanko in Marijo k postelji. S hropečim glasom in v pretrganih stavkih jima je naročal zadnje nauke, tako rekoč zadnjo voljo, kako naj živita, kako naj se med seboj spoštujejo in podpirajo. Ivanki je rekel še posebej: „Piši Lovru in naznani mu, da sem mu odpustil. Ko se vrne domov, naj obiše moj grob in z materjo naj bo potrpežljiv. Toliko sem mu zapustil, da bo lahko živel tudi doma. In ti, žena moja, bodi vsem dobra mati! Lovro se je prenaglil, odpusti mu. Odpustite tudi meni vi vsi, katere sem kdaj žalil. Z Bogom, moji dragi!“ Ob teh besedah mu je glas popolnoma ohropel. Šepetal je samo še najsvetejša imena z ustnicami, umel pa ga ni nikdo več. Slednjič je ponehalo tudi dihanje, in roka, držeča mrtvaško svečo, mu je omahnila, oči so osteklenele.

„Mrtev je. Bog mu daj luč nebeško!“ Tako je izdihnila žena in hčeri sta na tihem ihteli. Tedaj pride v sobo stric Francè. Ko je videl okolu postelje klečeče, ki so molili za rajnega ter mešali molitev z vzdihom in solzami, potočila se je tudi njemu solza po ostarelem licu. A takoj se spomni nečesa. Kar sam zagradi na omari stoječo skledo s kisom ter začne drgniti brata po prsih, po vratu in po sencih. Prišel je tudi Možina in mu pomagal, potem so se lotile tudi ženske. Saj so vsi vedeli, da stric Francè marsikaj vé, kar ni drugim znano. Nekaj časa je bilo vse delo zaman. Življenje se je le počasi vračalo v stare ude. Po jedni uri se je zopet začelo dihanje, a po malem in težavno.

Naslednje jutro je sporočila Ivanka Lovru očetovo zadnjo voljo in pa žalostno novico, da z očetom ni skoro nikakega upanja več.

Težavno je popisati čustva, katera so pretresla Lovrovo dušo, ko je prebral to poročilo. Hitel je k svojim dragim ter jim s solznimi očmi razložil novico iz domovine. „Bog se me je usmilil, uslišal je moje prošnje, za kazen pa mi bo vzela očeta.“ Mali Janko pa je pogledaval sedaj očeta, sedaj mater, zakaj čudno se

mu je zdelo to nenavadno vreme v domači hiši. Potem ga vzame Lovro v naročje, pogladi njegove kodraste lasce in mu reče:

„Sinko, ali pojdeš z mano domov?“

„Kam domov?“ vpraša štiriletni sinko. „Saj smo mi tukaj doma.“

Solza je zaigrala v Lovrovem očesu, solza bridke zavesti, da se njegov sinko že sedaj zaveda svojega doma, a on, izgnanec, vé, da so mu bila doslej zaprta vrata v očetovo hišo.

„Ne, ne, Janko, jaz sem doma daleč tam za onimi gorami, kamor se skriva večerno solnce. Tam živi tudi moj oče, tam je naša hiša, tam je moj dom.“ Deček ni umel očetovih besed, a umela jih je njegova mati. Zdelo se ji je, da bo hotel Lovro gotovo sam domov k bolnemu očetu, in bala se je, da ostane sama za dalje časa. Lovru se lahko primeri na dolgi poti kakšna nesreča, da se več ne vrne. Kaj bo potlej z njo? — Takoj je sklenila toliko časa mledovati, dokler ji ne obljubi, da vzame i njo s seboj v svojo domovino. Saj bi bilo njej in Janku dolg čas, ko bi bil oče z doma.

„Ali se bomo peljali, oče?“ pozveduje sinko.

„Peljali se bomo, peljali, pa še dolgo časa.“

„No, potem pojdem prav rad tudi jaz z vami, če pojde tudi mati.“

„Da, tudi mati pojde, vsi pojdemo skupaj, kakor hitro urédimo in prodamo svoje stvari. Kaj ne, da pojdemo?“ — Jelica je prikimala, a solze so ji zalile oči, saj je tudi njo bolela ločitev od rodne kraja.

Po teh dogodbah so minuli trije meseci.

Pomlad je posula naravo z najlepšim cvetjem. Prijeten majnik je prerodil tudi prebivalce na Veliki in Mali Polici, da so se spominjali prošle zime samo še kot neljubega gosta, dasi ni prenilo gospodarila o svojem času. Najbolj jo pameti oče Lenček. Ušel je sicer smrti, toda nadležen pa je, nadležen ne malo. Najčešče poseda na solncu pred kolarnico. Solnce dé prav dobro njegovim starim kostem. Včasih stopi tudi v kolarnico pogledat to in ono, ali dela se ne loti nikakoršnega, bolezen ga je preveč strla. Zaradi tega so tudi namerjano svatbo preložili iz predpusta na sedanji čas.

V nekoliko dneh bo poroka.

Zares, če hočeš, da te grajajo, ženi se; če hočeš, da te hvalijo, umri. Tudi Ivanko Lenčkovo so grajali, a ne zato, ker se je možila, marveč zato, ker je oče Možina Valentinu zapisal imetje. S tem se je zamerila svojemu spolu na Veliki in Mali Polici.

„Prav Lenčkova kri je! Veljavna in ponosna kakor vsi drugi, pa naj jo še kdo hvali!“ Tako so godrnjale sosede, pa tudi moški so jim pri-trjevali: „Lepo sosedo dobimo! Niti domače

bogastvo ji ne zadošča, še Možinove brežine je hotela imeti.“

Ivanka je dobro umela to govorjenje, a nikakor je ni prestrašilo.

„Moje ljube sosede“, dejala je skrbnim ženicam, — „same prav dobro veste, da je rad prepir v taki družini, kjer je imel pred poroko mož vse, žena pa ni prinesla k hiši ničesar; koliko nevarnejše je izkušati srečo po tem načinu, kakor kaže pri nas, da bom namreč jaz vsega gospodinja! Nikakor ne maram, da bi kdo pozneje očital Valentinu: Kaj boš ti, ki nisi imel nič, ko si se priženil v hišo! Njegovo doto bi hudobni jeziki popolnoma prezrli. Vidite, ljube moje, jaz pa tega nečem.“ Mamice so zmajale z glavami, čudile se njeni bistroumnosti in modrosti, da, tudi potrdile so med seboj njeno govorjenje, češ: prav govori, a Lenčkova je, saj jih poznamo, kakšni so.

Stari Možina se ni dolgo upiral. Z Lenčkom sta se nekaj pomenila, pa so šli v trg k notarju, in zapisal mu je, kakor je hotela Ivanka.

„Naj ima le!“ dejal je dobrodušni možiček, „brate in sestre bo moral izplačevati, pa jih bo lože, ako bo gospodar dveh posestev. Tako je! Valentin ni razsipen človek. Ko se je vrnil domov, ni prišel prazen. Tako je! Bog daj srečo njemu in nam! Tako je — če ne bo drugače.“

Toplo je bilo tisto nedeljo po sv. Trojici. Ljudje so večinoma že dovršili pomladno delo na polju. Pri Lenčku in pri Možini so končali priprave za svatbo. Nikdo se ni naposled več čudil, da se je priženil k Lenčku Možinov Valentin. Govorili so, da bi bil kot Možinov najstarejši sin težko dobil Ivanko, a kaj se hoče! Človek obrača, Bog obrne. Stvar se je zasukala tako, da je dobil Ivanko in Lenčkovo posestvo. Nekateri ljudje imajo res srečo za botro. Lenček je potreboval zeta, Ivanka ni marala drugega, kakor njega, pa naj se stepe ves svet: tako je in tako mora biti. — Še to moramo povedati, da je bil oče Janez nekako ponosen na svojega naslednika, zakaj sosedom je pravil sam, da se mu Valentin ne zdi najslabši zet.

Sedaj je na vrsti opisovanje, kako so nakladali „balo“, kako se je Ivanka poslavljala od svojih tovarišic, kako je ženin izročil „fantovskemu“ županu „kolač“ in slednjič s kakimi ceremonijami je „vojčin“ — Podgorčev Luka — zvalil oni večer pred poroko Ivanko zadnjič med družbo vaše mladine, kjer se je oglašala harmonika strica Škripca; a ti običaji so na Veliki Polici podobni običajem na Mali Polici in jednaki do malega običajem po vseh krajih na Notranjskem. Povest se nam je nagnila h koncu, zato bomo omenili samo še nekaj o svatbi, to pa le zaradi tega, ker je že tako, da se mora tudi naša povest končati s svatbo, pa

s svatbo, ki se povsem loči od one svatbe v začetku, ko se je ženil stari Lenček. Res je, da je bil tudi nocoj sosed Podgorec v popolni oblasti svoje zgovornosti in je kratkočasil družbo s slanimi in neslanimi, z izmišljenimi in resničnimi šalami. Starejši možje in póstarne ženice so ga poslušali in se mu verno smejali, mladina se je pa vrtela v veselem rajanju, vrisek in radostne pesmi so odmevale iz mladih grl. Valentin in Ivanka sta bila tako vesela, da se je vsem razsodnejšim ljudem zdelo nespodobno, zakaj mislili so, da se človek ne sme kazati veselega v dan poroke, tudi če mu srce plava v radosti.

„I, no, saj smo vedeli, da sta se komaj dočakala! Naj se veselita!“ zasolil jo je Podgorec, in pritrdili so mu z glasnim smehom. Napolnili so kupice, in Podgorec je začel tisto staro:

Bog je vstvaril zemljico, oj zemljico, oj zemljico,
Zemljica rodila trtico, oj trtico, oj trtico.

Tako grozno je zavijal in zatezal, da je stricu Francetu, ki je glas lovil za njim, kar sape nedostajalo, a navzlic temu bi bili pesem dognali h kraju, kakor so že marsikatero nocojšnji večer, da se ni začelo med gosti neko gibanje. Kuharica je prišla vsakemu povedat na uho, da so menda že zunaj „šeme“. To je na Notranjskem stara navada, katere pa ne namerjam tukaj hvaliti, da se namreč še zadnjič zberó nekateri vrstniki ženinove in nevestine strani ter se nepovabljeni v našemljenih oblekah predstavijo starejšini in gostom ter se potem še nekoliko zasučejo.

„Naj le pridejo“, dovoli oče Lenček, ki je bil nocoj na častnem mestu svatbenega starejšine. Bil je dobre volje kakor že dolgo ne.

Odpró se duri in v sobo stopi visok mož v popolnoma turški opravi.

„Oho, Turki, Turki!“ oglašajo se veselejši gostje. Toda mož se ne dá motiti, marveč gré na drugi konec mize naravnost k očetu starejšini. Vsi so mislili, da izvleče iz žepa pismo, s katerim se izkaže po pravilih šemskega vodnika, kakšne ljudi vodi in kaj namerja. A to je moral biti čuden vodnik! Na kolenu pade pred očetu in zakliče: „Oče, odpustite“ Naprej ni mogel. Glavo je naslonil očetu na koleno in molčé ihtel. Vse je utihnilo, le lahki vzdih so prihajali iz kuhinje, pa tudi ptujec je vzdihal.

„Vstani, moj sin!“ reče Lenček počasi in s tresočim glasom. „Vstani Lovro! Vse sem ti odpustil, le kazen ti je naložil Bog sam. Saj vidiš in spoznavaš, kaj se vrši danes pri nas!“ Lovro se je vzdignil in stiskaje očetovo desnico rekel: „Hvala oče!“ Obrnil se je potem v stran in otrl solzo, solzo veselja. Tedaj pride s hišno

Sikstinska Madonna. (Slikal Rafael.)

gospodinjo v sobo neznana ženska. Oblečena je bila sicer prav tako kakor druge žene na Veliki Polici, a poznal je ni nihče. Lenčkovka jo je peljala k starejšini in dejala: „Glejte, oče! To je naša sinaha Jelica!“ Lenček gleda njeno prijazno lice, gleda njene črne lase, njene žive oči in ne more se je nagledati. Jelica je bila lepa ženska. Padla mu je k nogam, oklenila kolena z rokama in govorila v domačem narečju, kakor druge Poličanke: „Ne zavržite me, oče: vaša nevredna hči, vaša nepoznana sinaha sem. Ljubezen do vašega sina me je dovela sem-le v vaše kraje, v vašo lepo domovino. Prosim vas, oče, odpustite mu, odpustite nama in nam vsem, vaši pokorni otroci hočemo biti do smrti.“ Tedaj je nehal tudi Škripec v drugi sobi, zakaj večina je prihitela gledat šeme h gostom. Lenček je velel sinahi vstati, podal ji je roko in jo posadil na svojo desno stran, rekoč: „Tukaj ostani! Dovolj je prostora za vaju pod našo streho, dovolj je prostora za vas tudi v mojem srcu. Vsi ste moji ljubi otroci. Hvala Bogu, da se je tako končalo.“ Tedaj pogladi Jelici lase s čela in se začne pogovarjati z njo o drugih stvaréh, a kmalu se prerije do njega majhen deček ter govori: „Oče, tudi jaz sem vaš, kaj ne, da sem tudi jaz vaš?“ Lenček pogleda dečku v oči — bile so prav Lovrove modre oči — in vse mu je bilo jasno. Ni mogel več zadrževati solzá. Dečka prime in dene k sebi na kolena, rekoč: „Da, tudi ti si moj. Ti si pa najbolj moj!“ In naslonil je glavo na prsa, solze so mu privrele iz očíj, dolgo zamorjene solze — — —

Prejšnje prostodušno veselje se je premenilo v resne trenutke veselega svidenja. V sobo so prišli Ivanka, Marija in Lovro, ki je prejel pozdravit okolu mize ostale goste. Sedel je poleg očeta. Vsa družina je bila v tem trenutku pri starejšini. On vzdigne glavo, in ko jih opazi, udere se mu zopet potok solzá po uvelem licu. Naglo obriše solze in pogleda Ivanko, rekoč: „Kaj pa sedaj? Ivanka, kaj pa sedaj? Lovro je tukaj, Ivanka. Kako čudno nas je Bog zopet združil, in kako sem se jaz pre-naglil! — Kaj pa sedaj, ljudje božji?“ — Tako milo, tako tožno je bilo Lenčkovovo vprašanje, da so vsi povsili glave, le Lovro se je prav živo in ljubeznivo pogovarjal z materjo, nekdanjo Žefo, ter ji stiskal roko. Kdor bi ju bil opazoval natančneje in bi bil videl njune solze, uganil bi, da poravnata stare račune, stare dolgove.

„Zahvalim vas, mati, Bog vam povrni!“ dejal je slednjič glasno, da so ga vsi pogledali: Podgorec se je pa tedaj jezno ugriznil v ustnice.

Ivanka stopi smehljaje k očetu in lahkotno, kakor da že ni moglo biti drugače, reče: „Oče,

nič več ne skrbite; mi smo že včeraj vse poravnali med seboj, kaj ne, da je res, Valentin?“ Ženin stopi bliže in pové, da so bili že včeraj skupaj v trgu. Potem mu seže v besedo Ivanka:

„Lovru sem pustila to hišo in gospodarstvo, naj ostane posestvo skupno, kakor ste je upravljali vi, ljubi oče. Meni bo Lovro nekaj izplačal, in jaz, jaz — oče Možina — sem vaša nevesta.“

„No, no, zakaj pa ne, zakaj pa ne, če ne bo drugače. Saj je prav tako!“ mencial je Možina in smejal se je, pa tudi drugi so so smejali in zagnali vesel krik: „Živel Lovro, živela Jelica, živel oče starejšina, živela ženin in nevesta!“ Zazvene so čaše, stari Lenček se je naslonil na mizo in jokal. Stric Francè se je pogovarjal z Žefo, Podgorec jo je pa na tihem potegnul domov, zakaj sram ga je bilo.

Pravo, čisto, neskaljeno veselje je zavladalo potem v družbi, saj se je prav za prav nocoj praznovala dvoja svatba, katero so različni zadržki ustavljali in odlašali, namreč: svatba sprave in dolgo zaželená svatba Možinovega Valentina in Lenčkove Ivanke, sedaj Možinove mlade gospodinje. Kdo bi se bil nadejal take izpremembe? Zato je šel „vojčin“ ven in večkrat zaporedoma ustrelil iz samokresa v zrak, češ, svet naj zvé, da se je pri Lenčku vse vrnilo v stari tir, in pa da sem jaz svoje dni molčal, ker bi bilo brez potrebe vsakoršno govorjenje.

Oče Lenček je doživel še lepih dnij v svoji družini, ker po Lovrovi vrnitvi se je zopet naselila sreča v njegovo hišo. Ko bi ga kdo vprašal, koga je bolj vesel, Lovra ali Jelice, spravil bi ga bil v tako zadrego, da bi mu ne mogel povedati. Žefa je veselo pestovala in pomagala pri gospodinjstvu.

Vsi so bili samo jedna zadovoljna družina.

Zadnjo besedo še stricu Francetu!

Dognana stvar je, da se je stric Francè prav toliko let odpravljaj od brata iz Lenčkove hiše, kolikor let je lezel čez plot oni sloveči polž, ki je v sedmih letih vendar prehitro prišel. Francè živi zadovoljno kakor kralj, ki ima dve kraljestvi. Ako ga obsujejo vnuki iz Lenčkove in Možinove hiše ter vpijejo: „Stric k nam! stric k nam!“ in se včasih malo potepó, kdo bo zmagal, tedaj se stricu zjasni obraz, pipo potegne iz ust, zadovoljno pogleda jedne in druge, odločiti se pa vendar ne more, ali bi krenil k Lenčku ali k Možini. Vzdigne se zopet na zdravo nogo in strašno velik se zdi samemu sebi med malimi drobljanci.

Prejšnjih dnij in žalostnih časov se še spominja prav živo. Tudi lahko povem, da me je Lenčkov stric sam prosil, naj bi „spisal bukve“ o dveh svatbah v njegovi rodni hiši. Prijatelja sva s stricem, odkar se poznavá, in tega časa,

to lahko rečem, ni malo; zato sem mu pa tudi obljubil, da se ga spomnim v bukvah, kadar vzamem zopet pero v svojo desno roko. Slutim, da bi bil stric rad videl, ko bi ga bil bolje pohvalil, a hud zato ne bo, saj sva si zadnjič segla v roke, da ostaneva prijatelja, pridi karkoli.

Opravljaj pa nisem njega in ne nikogar, dasi se kaj takaga rado očita človeku, ki piše — resnico.

Bog daj vsaki družini vsaj jedno tako požrtvovalno sestro, kakoršna je bila Ivanka, in na koncu vseh razporov, katerih ne manjka, vsaj jedno — svatbo.

Ob slavčevih glasih.

Za goro igrajo zarníce,
Večerni veter šumi,
Ob oknu mi boža lice
In trudno okó dremotí.

Ob reki na mladi rakiti
Popeva slavec v somrak
Mordà o deželi čestiti,
Kjer solnca ne skriva oblak.

Kjer morje se v sivi dalji
Dotika nebésnih mejá,
Na tihem, samotnem oskalji
Poslednji mu žar trepetá.

Mordà o palmovem gaju,
Kjer potnik uživa hlad,
O mirtah, ki v mirnem kraju
Porajajo bel mu sad.

Mordà o harfi donečni,
Ki toži milôbno takó,
O pali nadeji srečni,
O srci, ki mrje za njó.

Mordà o siroti sanjavi,
Ki s tajno solzo v očeh
Pod lavorjem vzdihá na travi
Ob grobih prerastenih dveh.

Zdaj jarne, mogočno zveneče,
Zdaj tihe, kot daljni odmev,
Zdaj sladke, zdaj glase tožeče
Obsega čarobni napev.

Za goro igrajo zarníce,
Kot solčnih pokrajin odsvit,
Moj duh je ob pevanju ptice
Nemiren, nestanovit.

Kako bi na slóbodni poti
Po zraku jaz plaval od tod,
A pticam le dal je peroti
Nebeški in večni Gospod.

O človek, nikar se ne moti!
Zadremliji, zatvori posluh!
Mogóčneje, lažje peroti
Od slavčevih íma — tvoj duh.

Anton Medved.

Rim, središče lepih umetnostij.

(Spisal dr. Anton Medved.)

(Dalje.)

Leta 1512. je naročil Žiga Conti, Julija II. dvorni tajnik, neko drugo Marijino podobo. Rafael mu jo je kmalu zgotovil; Contiju na čast, ki je bil doma iz mesta Foligno, imenoval jo je „Madonna di Foligno“. Zopet klasičen umotvor, dragocen zaklad vatikanske zbirke, v kateri se sedaj nahaja. V nebeških višavah stoluje Marija na lahkem oblaku, v blesteči svetlobi. Spodaj na zemlji pa kleči sv. Frančišek Asiški, ves utopljen v Marijino češčenje; a poleg njega stoji sv. Janez Krstnik, vablivo kažoč z desnico gori na Marijo. Na drugi strani pa kleči Conti; pobožno moli s sklenjenimi rokami, sveti Hijeronim ga boža z levico, ozirajoč se zaupljivo k Mariji ter ji priporoča Contija; skoraj

se čujejo iz njegovih ust besede: „Pomagaj mu vendar, o Marija, saj si tako dobra mati!“ In res — zdi se, da Marija takoj usliši prošnjo, zakaj milo se ozre na Contija, in dete Jezus se že hoče izviti iz njenih rok ter stopiti doli k prošnjiku, da bi mu izpolnil gorečo prošnjo. V ozadju na sliki se vidijo stolpi in hiše mesta Foligno, nad katerim se prijazno razprostira jasnobojna mavrica. Marija je na prejšnji sliki naravno lepa brez primere, na tej je nepopisno mila in polna usmiljenja. Istina . . . to je „mati milosti, življenja, sladkosti in upanja naše!“ Za to podobo Rafael ni našel na zemlji nobenega vzorca, iskal si ga je brezdvomno živo domišljijo v nebesih. Ko sem občudoval to Madonno, spomnil sem se onih besed, katere

je plemeniti Eichendorf s solzami zapel Mariji na čast:

Auf des ew'gen Bundes Bogen,
Ernst von Glorien umblüht,
Stehst du über Land und Wogen,
Und ein himmlisch Sehnen zieht,
Alles Leben himmelwärts
An das grosse Mutterherz! . . .

Najbolj nadnaravni značaj je pa Rafael utisnil tako zvani „Madonni di Sisto“, ki diči sedaj kot največji biser slikarsko zbirko v Draždanih. Svoje ime nam razlaga slika sama. Na zemeljski krogli, obdani od viharnih oblakov, stoji mirno Marija z Jezusom v naročju. Okrog in okrog jo spremlja neštevilna množica angelov, katerih čedne glavice se vidijo v modrosinjem ozračju. Pod njo sedi na desni Sikst IV., milo proseč od nje pomoči, a na desni strani zre v nižave sv. Katarina Sijenska; zdi se, da hoče tje doli zaklicati: „Le prosite, Marija vam bo pomagala!“ Spodaj pa se naslanjata ob rob dva angela z brezskrbnim, presrečnim obličjem; — a že tako ljubka in mila in tako rajsko vesela, da lepših angelčkov še gotovo ni noben čopič načrtal; angelske sreče še nikdo ni tako klasično izrazil. Barve na tej sliki so naravne in tako blagodejne, da boljših Rafael pač ne bi bil mogel izvoliti; obleka plapola in vihra v umetno zvitih gubah, kakor bi res veter pihljal mimo Marije. Obraz nebeške Device je jako veličasten. Iz drugih Rafaelovih slik se nam smehlja neka veselost in srečna zadovoljnost —, na tej ne tako. Tukaj vlada nadzemeljska resnoba; naša zemlja je dolina solz, življenje je viharno, črn grob se nam odpira, kamorkoli se ozremo, pred to sliko občutimo, kako grenke so sicer resnične besede, s katerimi molimo k Mariji: „ . . . k Tebi vpijemo zapuščeni Evini otroci, k Tebi vzdihujemo žalostni in objokani v tej solzni dolini.“ K vzorno-divni „Madonni di Sisto“, ménim, je zrl Al. Manzoni, ko je, pesniško nadahnjen, zapel k Mariji svoj slavospev:

Nelle paure della veglia bruna
Te noma il fanciulletto; a Te tremante,
Quando ingrossa la fortuna,
Ricorre il navigante.
La feminetta nel Tuo sen regale
La sua spregiata lacrima depone
Ed a Te, beata, della sua immortale
Alma gli affanni espone! . . .

L. 1516. se je lotil Rafael še drugega dela, ki spada tudi med najslavnije njegovih umotvorov. Po naročilu Leona X. je Rafael narisal deset dogodeb iz „Dejanja apostolskega“. Njegove načrte je poslal papež v Belgijo, v mesto Arras, kjer so jih v svetovno-znani tovarni

Petra van Aelst vtkali v silno dragocene preproge (tapete). Te preproge so bile čarobno delo; leta 1518. so jih obesili na stene v Sikstinski kapeli, in vse je strmelo nad njih krasoto. De Grassis, Leonov tajnik, pripoveduje, da so množice radovednega ljudstva trumoma vrele v Vatikan in rekle: „Nič lepšega ni na svetu!“ On nam tudi pové, da so preproge veljale 70.000 zlatov, kar je ogromna vsota za tisti čas. Te preproge imajo svojo zgodovino. L. 1527. so prihrule divje, surove čete nemških pustolovcev, tisti razvpiti „Landsknechte“, v Rim. Kar jim je prišlo pod roko, vse so kruto uničili. Oh, koliko dragocenih, slavnih umetnin so takrat roparsko pokončali! Tudi one preproge so odtrgali s sten; nekatere so celó razčesnili ter izpulili iz njih vtkano zlato. Francoski knez Montmorency je ostale kupil ter jih je zopet leta 1553. daroval papežu Juliju III. V francoski prekuciji so jih pa francoski grabeži odnesli iz Rima ter so jih prodali nekemu židovskemu krošnjarju, ki jih je tudi grozno pokvaril, skoraj vsako zlato nit je iz njih izpulil in v svoji nenasitljivi skoposti prodal. Po težkih pogajanjih jih je zopet kupil Pij VII. ter jih postavil v Vatikan, kjer še dandanes visé. Se vé, niso niti senca od tega, kar so bile prej . . .

Pazljiv obiskovalec vatikanske palače bo v njej našel še marsikaj, kar nas spominja nesmrtnega Rafaela. Tako občuduje velikanske hodnike, po katerih je prišel v „stanze“. Tudi nje je Rafael mojstersko okrasil s prelepimi slikami. Uprizoril je več pripovedij iz starega zakona in jih je združil v harmonično celoto z različnim, v vseh mogočih barvah blestečim lepoticjem, posnemajoč stare grške in rimske slikarje.

V cerkvi „della Pace“ se vidijo Rafaelove krasne „Sibile“, pri sv. Avguštinu v Rimu njegov krepostni „Izajija“; v različnih cerkvah, samostanih, zasebnih in javnih pinakotekah občudujemo še dolgo vrsto njegovih Madon. V Florenciji strmimo nad njegovim Ezehielom¹⁾, v Bologni nad njegovo sv. Cecilijo. Pariz in London ne bi za ves svet dala Rafaelovih umotvorov, katere skrbno hranita v svojem ozidju.

Slavni mogotci one dôle so si šteli v čast, da jih je slikal Rafael, ki je naročena dela zvršil vselej, kakor je ob sebi umevno, mojstersko lepo. Julij II., Leon X., Inghirami, rimski prelat in Rafaelov posebni prijatelj in dobrotnik, Ivana, aragonska kraljica i. dr. so dobili po Rafaelovi roki nesmrtnost.

Še jedno sliko nam je posebej omeniti; ne smemo je prezreti in to tem manje, ker je

¹⁾ „Dom in Svet“ l. 1892, str. 392, 393.

Rafaelovo zadnje delo. Jezus ji je vzvišena snov, kakor je bil Jezus snov prvi Rafaelovi sliki; ž njim je torej angelski umetnik začel, ž njim tudi končal. — Kakor pa srebrno-beli labod za zadnji trenutek svojega življenja najkrasnejšo pesem prihrani in isto takrat najlepše zapoje, tako je tudi Rafael ob grobu svojih dnij ustvaril najsijajnejše delo. O kako čudno lepo, nebeško vzvišeno je! Je-li mogoče, da je nastalo pod tresočo se roko zemeljskega umetnika? Ni ga li slikal rajski Seraf, kateri je bil priča prizoru, ki se nam kaže na minljivem platnu? Wessenberg piše o tem delu navdušen: „To veliko mojstersko delo, morebiti najbolj vzvišeno in krasno, morebiti najbolj dovršeno vsega slikarstva, očarja domišljijo gledalčeve, da se, ko to sliko opazuje, tako rekoč preseli v sveta bivališča večnega kraljestva in božjega mirú . . .“

A oglejmo si sliko samo, da nas zamaknjeni kritiki s svojimi slavospevi in visokoletnimi ocenami preveč ne omamijo.

Sv. Lukež nam v devetem poglavju svojega evangelija pripoveduje čudovito izpremenjenje Jezusovo na gori Tabor. „Jezus . . . je vzel — tako piše evangelist — Petra in Jakoba in Janeza in šel na goro molit. In ko je molil, izpremenila se je podoba njegovega obličja, in oblačilo njegovo je bilo belo in svetlo. In glej, dva moža sta govorila ž njim, katera sta bila Mojzes in Elija, katera sta se prikazala v slavi in sta govorila o koncu njegovem . . . A Peter in katera sta bila ž njim, bili so zaspali, toda, ko se prebudé, videli so veličastvo njegovo.“

Ta odlomek iz sv. zgodovine dal je Rafaelu povod slikati „Jezusovo izpremenjenje — la trasfigurazione“. Rafael je pa to izpremenjenje na duhovit način spojil z drugim dogodkom, ki je z onim v najožji zvezi. Evangelist namreč nadaljuje povest tako-le: „Zgodí se pa drugi dan, ko pridejo z gore, sreča jih veliko ljudstva. In glej, mož iz ljudstva zavpije, govoreč: „Učenik, prosim te, ozri se na sina mojega, zakaj jedini mi je. In glej, hudič ga napada, in kar kriči in lomi ga, da se peni, in komaj potem odide od njega, ko ga je zvil. In prosil sem (včeraj) tvoje učence, naj bi ga izgnali, pa niso mogli.“

Oba dogodka, ki sta se res v tistem času godila, izvolil si je torej Rafael za krono svoje umetnosti. Na zeleni trati prijaznega hriba zaspé trije apostoli: mahoma se prebudé, ozró se v višavo, a glej, čudo! nad zemljo v zraku plavajoč zasveti se jim Jezus v neskončnem blesku in nepopisni luči, kakoršne še njihovo oko ni nikdar videlo. Na levi in desni pa zagledajo dva moža, ta prikazen jih presune, preveč žareča luč jim jemlje vid, Peter in Janez si zato z roko zakrivata lice . . . To je prizor na prvem, zgornjem

delu slike. Spodaj pod hribom nam pa Rafael predstavlja oni burni dogodek, ko oče ravno tisti čas pripelje svojega sina k drugim, zdolaj pod Taborom ostalim apostolom, da bi ga ozdravili, a ga ne morejo. Ako je zgornji del tihoten, mirno veličasten in svet, vlada spodaj dramatično gibanje: oče nujno poriva mesečnega dečka med apostole; pogled na sina je grozen; ravno ga lomi, da je strah; roke krčevito steza, obledele oči mu štrlé iz lobanje, mučne bolečine se mu poznajo po celem životu. Milo, milo ga je pogledati. Kdo se ga ne bi usmilil! Poleg njega še neka ženska klečé prosi, nanj kažoč, da bi ga vendar apostoli ozdravili. A kakšna prevara! Apostoli se ga branijo, češ: kako bomo mi pomagali?! Jeden izmed njih odločno kaže z levico gori na Tabor, kakor bi hotel reči: Tam gori je On, ki jedini pomaga. Za očetom pa stoji neki mož, ki se jezi nad apostoli, češ: êh, kakšni čudotvorni apostoli ste pa vi, če še mesečnega otroka ne morete ozdraviti! . . .

Kaj vse je pač Rafael v tej skupini izrazil! Vse živi, vse se kreta, vse govori. Živahnejšega prizora si niti misliti ne moremo.

Zgornji del je Rafael sam popolnoma dovršil. Barve so kaj srečno izbrane. Obleka je bela kakor sneg, obraz pa žarí kakor solnce. Jezus obrača oči in roke proti nebu, tje, od koder prihaja njegovo velečastvo. Na obrazu mu sije blagodejna ljubeznivost, kakoršna je sploh le v njem, ki „je krotek in iz srca ponižen“.

Spodnji del je Rafael samo načrtal, dovršili so ga z barvami njegovi učenci, tu in tam celó manj srečno, zakaj Rafael sam bi bil rabil bolj soglasne barve.

Ta jedina slika bi zadostovala za svetovno, neminljivo slavo genijalnega Rafaela. Za vselej ostane vzor lepih umetnostij. Rafael jo je zvršil po naročilu kardinala Julijana de Medici, poznejšega papeža Klementa VII. Namenjena je bila prvotno za stolno cerkev v Narbonni; ker je pa bila tako nad vse krasna, prosili so Rimljani kardinala Julijana, naj jo vendar ohrani Rimu. In res, veledušni Medicejec jo je podaril cerkvi S. Pietro in Montorio, kamor so odslej nad dvesto let romali vneti častilci Rafaelovi občudovat jo. Leta 1797. zadela je i to sliko, kakor tisoč drugih, tužna usoda — : Francozi so jo siloma odnesli v Pariz, kjer so jo cenili na pol drugi milijon frankov. Pij VII. jo je dobil k sreči nazaj in sedaj povekšuje kot neprecenljiv zaklad najslavnejšo zbirko v Vatikanu. V cerkvi sv. Petra visi blizu kupole jako dober posnetek v mozaiku. Kadar zvečer izliva zlato solnce svoje žarke v sv. Petra baziliko, takrat nepopisno lepo blišči to „izpremenjenje Kristu-

sovo“ v morju čarobne svetlobe. Solze veselja oblijejo paznega gledalca, ki občuduje to delo, ki se dá le gledati in občudovati, ne pa dovolj popisati.

„Kdor je videl Rafaelovo ‚izpremenjenje‘, ta ne bo po drugem vprašal, videl je res pravo velečastno izpremenjenje, kakoršno sploh more človeška umetnost ustvariti, in človeško oko prenašati“. . . pravi odlični kritik Schadow.

Rafael sam je bil v ta najlepši sad svojega delovanja ves zaljubljen. Nanj je vporabil vso svojo orjaško sposobnost. Vasari lepo in resnično dé: „Zdi se, da je ta nedosegljiv veleum, Rafael, zbral vse svoje moči, katere je imel, da bi v obličju Izveličarjevem zadnjič razodel vse sile in kreposti lepih umetnostij; zakaj, ko je dovršil to rajsko obličje, potem ni prijel več čopiča, smrt ga je doletela.“

Pomladi l. 1520. je namreč Rafael zbolel, ko je dovršil šele komaj polovico „izpremenjenja“. Pogubna mrzlica ga strese; hitro ginejo njegove moči; roke, ki niso do takrat še nikdar počivale, ki so ustvarile v primeroma jako kratkem času neverjetno veliko, odrekle so dolžno pokorščino. Pred svojo smrtno posteljo velel je postaviti Rafael svoje zadnje delo, to ganljivo „izpremenjenje“. Vedno in vedno je upiral zatemnele oči v Jezusa; zroč v njegovo obličje, zatisne trudne oči, da bi — upamo, takoj zagledal z dušo svojo obličje Onega, katerega je tukaj vesoljnemu svetu uprizoril tako neizrekljivo lepo. Na veliki petek, dné 6. mal. travna, leta 1520. na svoj rojstveni dan je umrl, star šele 37 let. Za večni Rim je bila njegova smrt nenadomestljiva izguba, grozen udarec. Ljudstvo je jokalo; sam Leon X. je prelival grenke solze in dolgo se ni dal utolažiti. K Rafaelovemu odru,

pred katerim je vedno stalo „izpremenjenje“ — pač lepo znamenje njegove smrti — vrelo je na stotisoče žalujočega naroda. Rafael je bil namreč ljubljenec rimskega ljudstva. On v Rimu ni slovel samo kot vzoren umetnik, ne, poznalo ga je celo večno mesto in ž njim Italija in inozemstvo kot moža posebno čednostnega značaja. Reklo se je obče: Rafael je lep, kakor angel, nedolžen, kakor angel, in slika, kakor bi bil angel! Pokopali so ga v Pantheonu, kjer še sedaj počivajo njegovi zemeljski ostanki. Kardinal Bembo, njegov iskreni prijatelj in ljubeznivi svetovalec, zložil mu je klasičen grobni napis, ki se glasi:

*Ille hic est Rafael, timuit quo sospite vinci
Rerum magna parens et moriente mori.*

Krasne besede! katere bi prosto poslovenili: Oni slavni Rafael tukaj počiva; v njegovem življenju se je bala velika mati stvarjenja (narava), da jo bo premagal, a ž njegovo smrtjo se je bala, da bo tudi sama umrla!

Vasari, ves zavzet za njegovo velikost, proslavlja ga lepo, ko pravi v odličnem življenjepisu: „Srečni in blaženi veleum! Vsakdo rad o Tebi govori; poveljuje Tvoja dela in občuduje vsako črto, katero si Ti zapustil. Skoraj bi bilo s smrtjo tega plemenitega umetnika tudi slikarstvo izmrlo, zakaj, ko je on zatisnil oči, oslepelo je tako rekoč tudi ono. Nam pa, ki še živimo, ostaje dolžnost, dobri, ali boljše rečeno, popolni vzgled posnemati, katerega nam je zapustil. Njegov spomin moramo hvaležno v srcu ohraniti, kakor to tirja naša dolžnost in zahtevajo njegove nesmrtnne zasluge. Ohranimo mu torej častitljiv spomin v besedi in govoru!“

In tako bodi!

(Dalje.)

Ljubljanski potres.

(Spisal dr. Fr. L.)

(Konec.)

Ako že ob drugih časih radi pozvedujemo, iz katerih vzrokov izvirajo razni dogodki v naravi, koliko bolj tedaj, kadar so nam dogodki živo pred očmi! Tako smo tudi v dosedanjih dnevih ljubljanskega potresa živo razpravljali in obdelovali vprašanje, od kodi je neki ta moč, ali kaj se godi pod zemljo, da nam dela tak nemir nad zemljo? Bavili smo se s tem v pogovorih, čitali smo nove in stare knjige, rado vedno segali po časopisih in izkušali zvedeti kaj trdnega. A zvedeli nismo. Zlasti to je rojilo večini po glavi, ali se bo potres še po-

navljal, ali ne; ali se bodo naša tla gibala še dolgo, ali pa se smemo mirno oddahniti in potolažiti tudi boječe znance. Ne, tudi tega nismo zvedeli. Mnogim namreč, ki so napovedovali razne reči natančno, nismo mogli verjeti, ker se je lahko videla laž ali izmišljotina. Kdor je pa pisal ta čas o potresu umno, povedal je samo nekaj splošnih mislij ali pa zgodovinskih dogodkov, in priznal je naposled, da več ne vé.

Pripoznati svojo nevednost, to je lep kos modrosti. Mislim, da drugače tudi mi ne smemo ravnati. Zato ne mislimo v teh-le vrsticah po-

vedati nikake nove razlage, marveč s preprostim preišljevanjem želimo samo napotiti čitatelja, da si sam nekoliko pojasni to stvar, kolikor se namreč dandanes dá pojasniti.

Ljubljanski potres nam je kazal dvojno gibanje: včasih nas je več ali manj privzdignilo kvišku, včasih nas je zazibalo sem in tje, ali je pa bilo prvo in drugo gibanje skoro ob enem ali hitro drugo za drugim. Potemtakem so se tla pod nami nekoliko (večinoma jako, jako malo) privzdignila, ali so se zganila na jedno stran in od tam šinila zopet nazaj, ali pa so se celó gibala sem in tje, kadar je bilo huje, kakor se n. pr. giblje mehka žolca sem in tje, kadar jo stresemo. Lahko je bilo spoznati, da se to gibanje ne začinja polagoma ali počasi, marveč hipoma: torej izvira iz udarca ali sunljeja. V zemlji se nekaj dovrši ali pa šele začinja hipoma, da ob trda tla pod nami udari, in ta udarec napravi oni sunljej in tresenje, katero občutimo vrh tal. Trese se zemlja jako različno, in ob istem potresu nejednako na raznih krajih, kakor smo opazovali tudi v minulih dnevih; vendar je to tresenje vselej neko gibanje, katero imenujemo valovito, ker ima tako obliko in se tudi prav tako širi, kakor valovi. Če vržeš kamen v vodo, nastanejo valovi okrog tistega mesta, kjer se je pogreznil kamen, in gredo dalje in dalje. Tu ne gré nikakor del vode naprej, listič na površini se vzdigne in poniža; samo gibanje se širi, dokler se ne ustavi ali ne razgubi. In le tako gibanje zemeljske skorje nas trese ali maje ob potresu.

Sedaj lahko umevamo, kako pride ona skrita zemeljska moč do nas. Ako je kaj udarilo na zemeljska tla prav pod nogami ali ne daleč od tam, kamor so obrnjene noge stoječega človeka — seveda bolj ali manj globoko —, tedaj nas kar sune od spodaj, privzdigne, pa zopet spusti v nižavo. Kadar so se pa tla stresnila v prvič daleč od nas, tedaj pride tisto gibanje do nas v valovih, zakaj stresena zemeljska površina dela valove prav tako, kakor stresena voda. To se je videlo tudi ob tem potresu, posebno v Vodichah.

Torej hipoma nastane tisto malo gibanje, katero občutimo kot potres. Skoro gotovo se tla pod nami večkrat polagoma in jako malo vzdigujejo in znižujejo, a tega ne opazi nihče brez orodja.

Čudno pač! Kaj bi neki v zemlji tako udarilo ali sunilo? Seveda, ko bi mogli iti prav globoko v zemljo in bi nesli s seboj razna znanstvena orodja, dognali bi kmalu, odkodi je bil potres; toda, ker ne moremo v zemljo posebno globoko, zakrita nam je ona moč, ki dela potrese, in kar vemo o nji, vemo le iz primerjanja in raznega sklepanja.

Potres občutimo na zemlji, kadar pade na tla kaj težkega; zato se si mislimo, da se utegne tudi v zemlji kaj podreti, pasti in tako potresti tla. Zares je semtertje čisto gotovo, da se v notranjih zemeljskih votlinah kaj utrga, včasih jako velike množine, in tako strese bližnje kraje. A votline niso prav globoko v zemlji, zato so te vrste potresi bolj 'površni', kakor bi rekli, in se ne čutijo daleč. Ker se pa mnogi potresi — kakor n. pr. poslednji ljubljanski — čutijo jako daleč, po več stopinj zemske širjave in dolžine, zato morajo biti znotraj tudi drugi vzroki potresnih udarcev.

Zlasti dandanes, ko narejajo prebrisani ljudje razne snovi za razstreljanje, in ko napravljajo s takimi razstrelivnimi snovmi grozno škodo po večjih mestih, mislimo nehoté, da je morda tudi pod zemljo kaj takega, da se razstreli ali razpoči. Četudi ni smodnika ali dinamita, razpočijo se lahko razni plini, razpočijo se prostori, v katerih je nastalo veliko sopare, ki na posled puhne in udari iz njih. Zares se je čul tudi ob ljubljanskem potresu, kakor mnogi trdé, pred ali med glavnim udarcem grozovit tresek, kakor bi bilo blizu treščilo ali strelilo z močnim topom. Da se zares razpočijo pod zemljo na ta ali oni način te ali one snovi in prostori, v katerih so stisnjeni sopari, to je čisto trdno in se lepo opazuje pri ognjenikih. Ognjeniki mečejo iz sebe največ neko pepelasto, a z raznimi tekočimi stvarmi zmešano snov ali lavo, vmes tudi večje kose in sicer večkrat s takim pokom in skoro takim načinom, kakor bi kdo streljal. Iz tega se vidi, da se sopari znotraj silno zgosté, potem pa ven pahnejo one stvari, ki jim zapirajo pot iz žrela. V ognjenikih udarjajo sopari na dan; mislimo pa lahko in po pravici, da ne udarjajo povsodi, zlasti ne tam, kjer je vrhna skorja gosta in močna. Tedaj se občutijo samo potresi. Take potrese imenujejo vulkanske, ker imajo isto naravo kakor vulkani in se čutijo tudi največ poleg ognjenikov. — Mimogredé omenjamo, da razlagajo nekateri ognjenike in potrese celó iz onega dela naše zemlje, ki je sredi trde zemeljske skorje in je — kakor učé — ves mehak in ves žareč, kakor raztopljeno železo. Mislijo, da pritiska grozna moč tega stopljenega jedra ob trdo skorjo in nareja potrese. To misel zagovarja sicer marljivi preiskovalec potresov Rudolf Falb, ki se pa v drugih stvareh, trditvah in 'prerokovanjih' kaže skoro ničemernega sanjača.

A še nekaj utegne potresti zemljo. Čitatelj naj ima pred očmi visoko goro z neznansko množino skalovja, ki se dviga nad planjavo v višave. Taka gora pač pritiska z neizrekljivo silo na tla. Zares neizmerna je bila tista moč, ki je pahnila goré in gorovja v tako višavo nad

morje, kakor so n. pr. naše Planine ali celó azijske Himalajske gore. No, natančneje ne preiskujemo, kaj je gore dvignilo kvišku in kaj jih drži, pač pa je lahko umevno vsakemu čitatelju, da ni prav nič čudno, ako se gore na razne načine zlasti ob svojih robéh, kjer se pogrezajo kakor zagozde v zemeljsko skorjo, po malem udirajo, ali zopet vzdigajo, ali bližnje zemske dele odrivajo, stiskajo itd. Sploh je pa vsa zemska skorja nekak tak pas, ali — dejal bi — taka lupina, ki se vedno bolj krči, zato pa pritiska vsak kos in del skorje na drug del, in pritiskanje ima silno moč. Najlože umeva to tisti, ki pozna lastnosti in moči obokov v stavbah. — Učenjaki trdé, da tudi te moči narejajo potrese, ker se razni kosi in deli tlačijo in tudi izrivajo, včasih polagoma, včasih naglo, z razpokami, podrtinami in silovitim gibanjem, da je le preveč občutijo tudi zemski prebivalci. Trdé pa učenjaki tako o potresih zato, ker so dognali, kako se vjemajo mnogi potresi z gorami, njihovo obliko in lego. Zlasti tam — pravijo — nastajajo potresi, kjer je visoko in dolgo gorovje presekano, ali kjer je zraven takega gorovja velika nižava ali kaka globoka kotlina, ali morje, ali pa, kjer se take gore hitro in strmo znižujejo. Tako je n. pr. v južni Ameriki v Kordillerah, kjer je v resnici največ hudih potresov, pa tudi v južni, srednji in zgornji Italiji, na Kamčatki in drugodi. Tu je po mnenju učenjakov močno in silovito, zato tudi večkrat hipno premikanje raznih tiščečih se delov, ki napravljajo potrese in sicer najmočnejše in najnevarnejše. Potrese te vrste imenujejo tektonične, ker izvirajo iz sestava in — kakor bi rekli — zgradbe naše zemeljske skorje.

Dragi čitatelj menda vé, da so razlagali naši zvedenci ljubljanski potres po vseh teh načinih. Čitali smo razkladanje, da izvira naš potres iz kraških votlin, ki so se menda tu in tam udrle in sesedle. Ker je letošnje pomlad pridrlo vanje nenavadno veliko vode, zato je marsikaj razmehčala in tako pripomogla, da so se kaki oboki razdrli in se je za njimi usula cela množina razne zemeljske tvarine. — Tako razlaganje je pač prav preprosto in zato pametno; seveda veljavno toliko, kolikor se vjemajo ž njimi razna opazovanja. Nekateri — in menda najmočnejši — sunki so res prihajali, kakor se nam je zdelo v Ljubljani, sem od kraške strani. Preprost človek mi je rekel, da je pridrvilo bučanje in gibanje od Krima. Toda vselej ni prišel potres od te strani, in tudi ga niso po Krasu najbolj čutili. Ko so preiskali kraške jame po potresu, niso našli v njih nikakih prememb.

Kaj torej? Ali je ljubljanski potres vulkanski potres, ki izvira iz vulkanskih močij pod Ljubljano in njeno okolico? Že sama misel na to

nam je grozna, da bi bila namreč Ljubljana nad ognjiščem vulkanskih močij, da bi morda kdaj celó Krim ali Šmarna gora jela bljuvati lavo na naše Ižance ali Posavce. Kako je notri v zemlji, ne vemo, vendar bi morali imeti še mnogo trdnejše dokaze, kakor je potres, predno bi smeli reči, da je pod Ljubljano pravo vulkansko ognjišče. Da so v zemlji sploh vulkanske močij in da segajo tudi do Ljubljane, tega ne taji nihče: a tu se vpraša, kateri je najbližji vzrok potresu, katera tvarina in moč je sunila ob naša tla, da so se stresla?

Podobna taki razlagi je misel, katero smo tudi čitali, da je poslednji potres napravila letošnja velikanska moča, ki je polagoma šla vedno globlje v zemljo, naposled prišla tudi do gorkih plastij in prostorov, kjer se je voda nagloma preminjala v par. Ker je bilo parov vedno več in so se narejali zaradi obilne vode jako hitro, zato so v zaprtih, z vodo in z razmehčanimi stvarmi zadelanih prostorih pritiskali na vse strani tako dolgo, dokler se ni udala najslabejša stran. To je naredilo silovito razpoko, s tem pa močan sunek, ki je šel na vse strani in tako se čutil kot potres.

Kdor primerja med seboj vse to, kar napravljajo v raznih telesih sopari, pripoznava rad, da je ta misel prav umna in bi ji človek skoro pritegnil. Med vsemi stvarmi, ki smo jih opazili ob potresu, potrjuje omenjeno razlago najbolj to, da se je potres ponavljal in da je nastal na raznih krajih v zemlji. Tudi se je ponavljal potres vsaj nekoliko pravilno, in to kaže, da je vir ali vzrok potresu nastajal sproti, da se ni ob enem ugnala vsa njegova sila. Voda v zemlji se je še po glavnem sunku vedno preminjala v pare, sedaj tu, sedaj tam in tako delala potrese. To se vjema vse prav dobro.

Toda — — v ljubljanski okolici in po Kranjskem je prav pogostoma obilo moče in bile so že mnoge povodni, a ni bilo takih potresov. Nadalje pač tudi težko pride v globoke plasti voda v tako kratkem času, kakor kaže ta razlaga. In če bi pari res udarjali iz zaprtin, zakaj bi ne prišli na dan, zakaj bi se ne poznalo to na vodah, zakaj bi ne napravljali podnebnih pojavov, kakor n. pr. meglo, dež, grom in blisek? A znano je, da je bilo ob najhujšem potresu najlepše vreme. Zdi se mi, ti pomisleki so toliko močni, da iz letošnje moče same nikakor ne moremo razlagati ljubljanskega potresa.

Potemtakem bi nam preostajala samo še razlaga tektonskih potresov. Tudi ta razlaga ljubljanskega potresa se lahko opre na nekoliko razlogov. Potres se je čutil v onem okrožju, katero omejujejo na zahodu in severu južne Planine; tudi se je širilo glavno gibanje nekako v oni smeri, v kateri se raztezajo ta naša gorovja.

Razlaga se po tem načinu prav lahko ponavljanje, razlaga se sila ob potresu, zlasti pa, da je segel tako daleč in sicer n. pr. celó na Dunaj z večjo silo, kakor na nekatere kraje na Kranjskem. Ko bi bil vir potresu samo v soparih pod kranjskimi tlemi, tam, kjer je zlezlo v tla veliko vode, zakaj je bil potres v obče jako slab na Dolenjskem, kjer gredó neizmerne množine vode pod zemljo in so tla malo manj prevotljena kakor na Krasu? Ta obširnost torej, ta nejednaka sila, ki je razdirala pohišstva v oni usodni noči, razlaga se najlože po teoriji tektonskih potresov.

No — „tektonski potres“ je znanstven izraz, bistvo takega potresa je vendar le malo znano. Najhujša sila se je pokazala ob tem potresu v ljubljanski okolici. Kaj naj bi se vendar tu tlačilo in izpodrivalo? Jedina Šmarna gora bi utegnila biti, kolikor kažejo razdejane cerkve in hiše, kriva vse te nezgode, ako je kaka gora kriva potresa. Toda — nič se ne kaže; kolikor je znano, ni okrog gore nobenega useda, nobene razpoke. Če se je utrgalo nekaj skal, zaradi tega ne gre še naši ljubi gori devati vse krivde na rovaš. Da pa je vredno prav zaradi poslednjega potresa preiskati Šmarno goro natančneje, to mislim, kažejo dovolj vasi: Šmartno, Gameljni, Skaručna, Vodice, Št. Vid.

Iz vsega tega se razvidi, da nam ne more nobena razlaga dovolj trdno pojasniti, kaj se je godilo in se godi pod našimi tlemi v poslednjih treh tednih. Človek bi dejal, da deluje več sil skupaj in zato je tako težko najti pravi vzrok celemu pojavu.

Ako hočemo vedeti vsaj nekaj, naslanjati se moramo na popolnoma trdne in izvestne stvari. O ljubljanskem potresu se dá reči pač trdno to-le: 1. Središče vsega potresa je Ljubljana z okolico, ali bolje: okrožje med Krimom in kamniškimi Planinami. 2. Izvir potresa je jako globok, zakaj sicer bi ne segal tako daleč: od Rima še čez Dunaj, od Tirolskega do Ogerskega, čez Hrvaško daleč v Bosno. Zares je v tem okrožju Ljubljana kolikor toliko zemljepisno središče. Približno bi se dalo iz tega izračunati, koliko globoko je bil vir potresa; a dokler niso podatki bolj zbrani, dokler jih ne primerjajo strokovnjaki, bil bi račun prenačrtan. Omenjam, da imajo celó manj obsežni potresi svoj vir kakih 20—30 kilometrov pod zemljo. 3. Potres so čutili različni kraji po Kranjskem različno ne samo zaradi oddaljenosti od Ljubljane, ampak še bolj zaradi tál, ki so pod njimi. Več si ne upam reči, zakaj, kdor hoče kaj trditi, najde za vsako stvar kak razlog. Nekateri so n. pr. rekli: „Ta cerkev je na skalnih tleh, zato ni nič trpela.“ Drugi pa: „Ta cerkev je na mehkih tleh, zato ni nič trpela.“ Oboje ne more biti resnično. 4. V valovitem gibanju

se narejajo tako raznovrstne oblike, da ni njegova sila niti na prav bližnjih krajih jednaka. V obče gre valovito gibanje iz središča v premi črti naprej; toda sedaj zadene ob zapreke, recimo ob močno gorovje trdih skladov, in se odmakne, da gre največja sila poleg gore; sedaj se odbije ali odskoči nazaj, ali na desno, ali na levo; sedaj pride v slabo tvarino in oslabi . . . : tako nastane valovanje, kakor če potresemo posodo vode. Onim, ki so zvedeni v akustiki in optiki, znane so te stvari dovolj. Tu se valovi združijo in okrepe (válova višina z višino in nižina z nižino), da je potem sila takega vála grozovita; tam pa se dva vála oslabita (višina z nižino); drugodi potegne jeden val hišo v to smer, drugi takoj potem v drugo, in tako nastanejo potresni vrtinci, ki hiše in predmete zasucejo na okrog. Vse take in jednake stvari smo opazovali tudi ob ljubljanskem potresu. Čudno bi se zdelo marsikom to, da često bližnji deli hiše nimajo jednake škode. V treh sosednih sobah sem opazil: v zapadni, 4 m široki sobi je odstopila jedna stena, skoro porušila se je peč, prevrnila omara za knjige; v drugi sobici, ki je mnogo ožja, ostalo je vse brez škode, niti slaba peč ne kaže razpok. A v tretji je zopet grozno: knjižno omaro je odprlo, knjige vrglo na tla, steklenice pobilo, strop ves razluščilo. Tako se je igral potres s poslopji. 5. Veliko silo, katero kaže potres, razlagamo zlasti s tem, da se jako hitro razširja. Kakor trdé učenjaki, preleti valovito gibanje v jedni sekundi 300 do 700 metrov daljave. Zato se naša poslopja ob potresu niso samo majala, ampak hudo tresla, in to nareja tako hudo škodo v zidovih. 6. Naposled mislim, vsak bralec je sedaj uverjen, da ne moremo prav nič vedeti: kdaj pride, kdaj preneha, ali kako dolgo se bo še ponavljal in trajal potres. Upati pač smemo, da prihodni potresi ne bodo več hudi, ker kaže vse, da je glavna sila že dovršila svoje delo ali se izrabila, da torej ostanki ne bodo prekoračili določene meje.

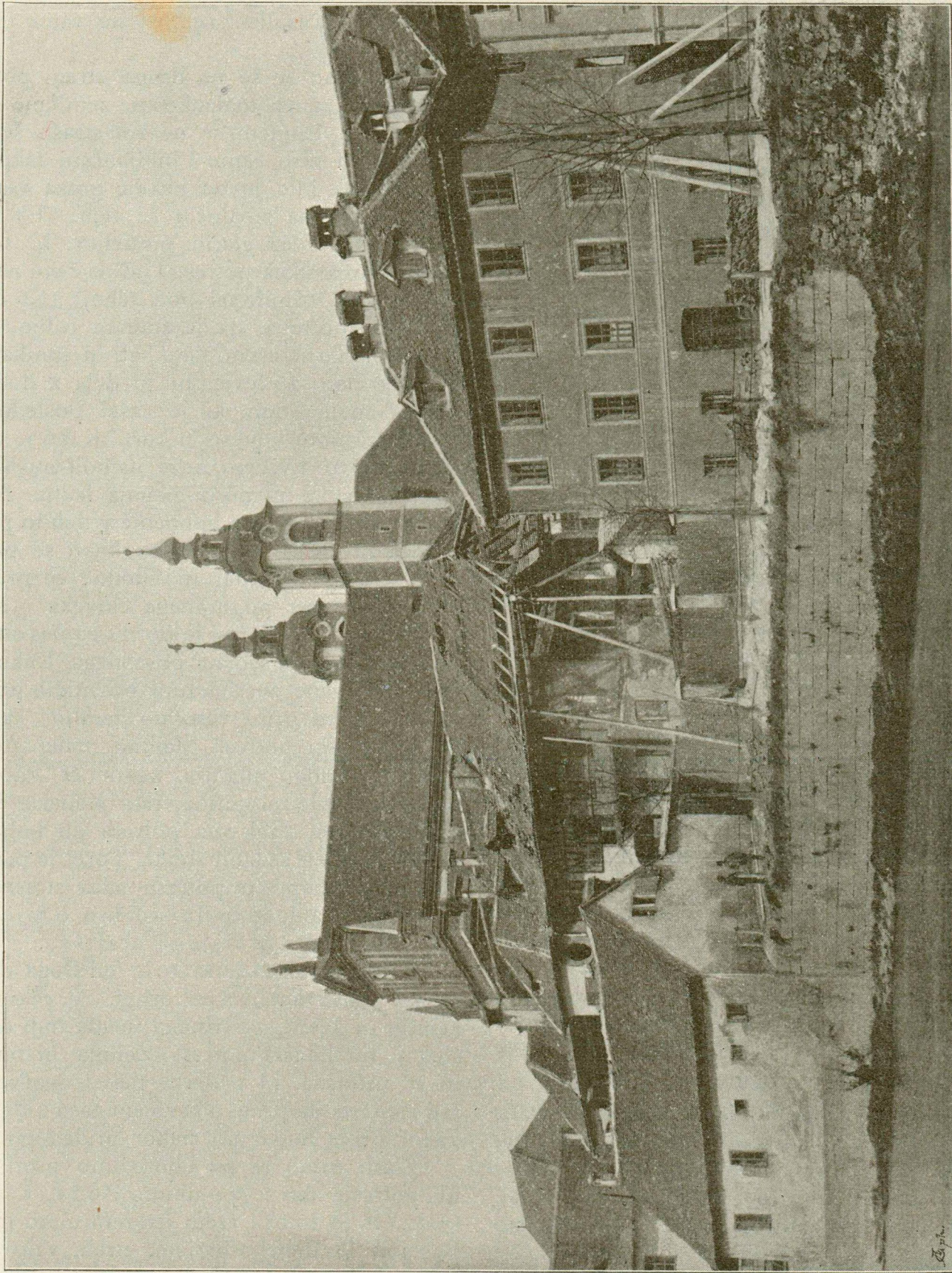
To pač smemo sklepati o našem ljubljanskem potresu. Razlage torej nimamo nobene? Trdne in vsestransko zanesljive ne; kdor sprejme katero izmed poprej razkazanih razlag, sprejme jo bolj zato, da si misli vsaj nekaj, kakor da bi prišel do temelja in resnice. Čemu nam je razlaga, katera se ne sklada z opazovanjem!

Vendar si razlaga pisalec teh vrstic ljubljanski potres na neki način, ki se morda drugim ne bo zdel razlaga. Poglejmo!

Sicer je minulo skoro že 15 let od zagrebškega potresa sem, vendar se usiljuje vsakemu opazovalcu potresov misel, da sta oba potresa v tesni zvezi. Kakor povzemamo iz poročil o zagrebškem potresu, smemo imenovati oba potresa jako podobna, bodisi gledé na način, bo-

disi gledé na moč. (Nekateri trdé, da je bil ljubljanski silnejši kakor zagrebški.) Da sta si Ljubljana in Zagreb ob jednem blizu, to nam kaže toliko bolje ono vez, ki veže oba potresa. Ozirati

se smemo na Savo, ki je narejala in preminjala tla onim krajem, pod katerimi je nastal potres; ozirati se smemo na podobno podlago, na kateri sta Zagreb in Ljubljana, ozirati tudi na podobno

Prizor v Ljubljani ob potresu. (Fotogr. H. Dolenec.)

lego, in torej smemo tudi trditi kot jako verjetno misel, da sta oba potresa nastala iz istih podzemskih močij, da sta istega vira. Morda — zanimivo bo to — bode trajal tudi ljubljanski tako dolgo kakor zagrebški, ki se je silovito

začel dné 8. listopada l. 1880. ob 7. uri 34 minut zjutraj in ponehal šele sredi prosinca, torej je trajal dva meseca. Mimogredé omenjamo, da se je tudi ljubljanski potres, kakor zagrebški, pripravljaj z lahnimi potresi, ne samo z onima

dvema sunkoma, ki sta se čutila — prvi pet minut, drugi jedno minuto — pred potresom, ampak tudi že nekaj dnij poprej, in dobro se še spominjam, da je kakih deset dnij poprej neki natančni opazovalec opozoril malo družbo na potres prejšnjega večera.

Če sta pa oba potresa združena tako tesno, potem pač ni treba misliti ne na kraške votline, ne na letošnjo veliko moč — vsaj kot na prvotne in glavne vzroke ne, — marveč misliti treba na ono veliko in neprenehoma delujočo moč, ki vedno preminja našo zemljo.

Če ne bi vedeli iz znanstva, vedeli bi že iz katekizma, da se je svet začel in da se je torej začela tudi naša zemlja: začela je živeti in delovati kakor na površini tako tudi v notranjščini. Naša zemlja se vedno preminja in neprestano giblje. Kakšne premembe so se godile že na njej! Goré so se dvigale v višavo, morja so odstopala z jednega kraja in se razlila na druga mesta. Notranje gibanje in preminjanje nam je sicer znano le malo, a da se godi, to je popolnoma trdno. Treba pa tukaj poudarjati, da se notranjščina naše zemlje giblje sama od sebe, ne da bi jo preminjalo še le solnce.

Zemlja ima nekako „življenje“, katero ji je dal Stvarnik in katero se vrši po določenih zakonih. Gotovo je, da ima zemlja v notranjščini veliko toplino, gotovo pa je tudi, da se čim dalje bolj ohlaja, zato pa tudi krči. Ker je zunanja zemeljska skorja trda, zato se ne more krčiti vedno mirno in neznatno, kakor bi se krčila vodena obla, marveč to krčenje se godi nekako tako, kakor če se suši jabolko: delajo se gube, jamice, dolinice in celó razpoke.

To notranje gibanje in preminanje dela brez dvoma največ potresov. To je pač lahko jasno tudi preprostemu človeku. A kako ravno nareja to gibanje potrese, kako nastanejo sunki in udarci, to si razlaga vsak po svoje, vemo pa o tem jako malo. Natančno opazovanje in primerjanje nam bo razjasnilo marsikaj tudi pri potresih, a tega, kar bi vedeli najrajši, kdaj pride potres in kakšen, ne bomo vedeli nikdar.

Pri potresih se ne dá nikdar trdno sklepati: tako je bilo tamkaj in tedaj, tako bo tudi tukaj in sedaj. Morda bo, a gotovo ni. Dalje se ne dá reči: ta kraj je varen potresov; ali: sedaj, ko smo prebili ta potres, ni se nam bati sto let drugega. Vsi taki sklepi so negotovi. Na vrhu zemlje se pač vrstijo letni časi in prihaja drug za drugim, toda gibanje v notranjščini je imelo jeden začetek in bo imelo jeden konec; kar je pa vmes — to ne gre po vrsti. Četudi ni imel kak kraj nobenega potresa, lahko ga ima jutri, ali pa tudi nikoli do konca sveta: znano to ni doslej nikomur.

Ali je to razlaga? Je in ni. Je zato, ker izkušamo pokazati notranjo zvezo pojavov; ni pa zato, ker ne navajamo nobenih bližnjih vzrokov. Kdor trdi, da je ta razlaga vsaj skladna z razlago tektonskih potresov, temu ne ugovarjamo, ako umeva to „tektoniko“ — kot sestavo in zgradbo vesoljne zemlje, ne samo bližnjih gorá.

A ozrimo se še na druge strani potresov! Potresi so za nas malenkostne zemljane strahoviti pojavi. Ljudem se ne zdé strašni šele danes, tudi niso samo Ljubljančani tako strašljivi, ampak bilo je od nekdanj groza vsakogar, kdor je stal na zibajočih se tleh. To povzemamo dovolj iz starih pisateljev, ki so nam sporočili marsikak potres. Tudi je čisto naravno. Vajeni smo trdnih tal pod seboj; tudi nam je prirojena potreba, da je stališče trdno, kamor stopimo. Ko se začnó tla gibati in umikati, pretrese se nam živčevje, in to dela z domišljijo skupaj znani strah, ki je zašel poslednje dni Ljubljančanom v meso in kosti. Kakó je gibanje tal kvarljivo živčevju, kaže najbolj morska bolezen, ki izvira ravno iz gibanja ladije. Ako slišimo poleg tega tudi bobnenje v tleh in pokanje našega bivališča, ako vidimo, kako se podirajo razni predmeti, tedaj ni čudno, če prevzame strah tudi sicer pogumnega človeka.

Vendar — — dasi je potres za nas strahovit pojav, ni sam na sebi nič posebnega. Kako malo, malo se zgane zemlja tudi ob hudih potresih! Imejmo pred očmi vesoljno zemljo: kaj je na tej ljubljanski potres! Majhna malenkost, primeroma mnogo manjša, kakor če kdo v velikem poslopju zaloputne vrata. Kadar gre mimo naših poslopij težak voz, potresa jih bolj, kakor so bili nekateri sedanji sunki. Torej je pametno, da si ne delamo o potresu tako strašnih slik v domišljiji, ampak se navadimo o njem misliti in soditi z višjega stališča.

Potres je tako naraven in od Boga določen pojav, kakor kateri koli drugi. V celoto naše zemlje in njenega življenja spada tudi naš poslednji ljubljanski potres. Zemlja ni omagala, ni se ustrašila, ni prišla v nered, marveč njen red zahteva, da pride ob svojem času tudi potres, kakor pride huda ura, kakor pride lepo vreme.

Zlasti trdno se pa oborožimo proti strahu ob potresu, ako se spomnimo Boga, ki vlada svet. On je določil vsem stvarjem mero in meje. Postavil je meje viharjem, streli, valovom in potresu. Kaj je zemeljska tvarina, kaj je ta velika kepa raznih snovij, ako bi je ne vladala in vzdrževala, pa tudi — da tako rečem — krotila moč božja? Naj bi bil naš ljubljanski potres le še nekoliko hujši, tisočine Ljubljančanov bi bile pokopane pod razvalinami. Kdo je določil potresu meje in zakon, da se je zemlja

sicer gibala, kolikor je treba za njen razvoj, ne da bi bila pokončala življenja mnogih njenih prebivalcev? Prav v tem se vidi ljubezniva previdnost božja, ki vodi prirodne sile. Narêdi lep skedenj, ogradi ga na okrog, nanesi nanj suhega snopja in je naloži po vrsti; potem privêdi par volov, zapri ju v ograjo, naženi ju z bičem, da bodeta dirjala na okrog: nato pojdi strani in za več ur pridi, da vidiš omlačeno žito — —! Maješ z glavo. Blizu tako je tudi s prirodnimi silami. Božja roka jih vodi in vlada, in tej roki zaupajmo! Ko je leta 1869. znani čolnarski vodnik Mustafa vozil iz ladije proti Jafi po grozno razburkanem morju našega svetlega cesarja in se je vladar po pravici bal, zaklical mu je Mustafa: „Nič se ne boj, véliki sultan: Mustafa te pelje.“

Pa ne samo, da spoznavamo Boga, marveč tudi kristijani smo. Vemo, da nimamo tukaj stalne domovine, ampak iščemo druge, vemo tudi, da je naša zemlja solzna dolina: Kako lepo nam pojasnjuje ti resnici prav potres! Niti na nizkih tleh, niti na visoki in skalnati gori nimamo trdnega stala; niti v delavnik, niti v praznik nimamo čistega mirú: niti ubožec v koči niti bogataš v palači nima popolnoma varnega bivališča —, ker ga na zemlji ni.

Zares, kot kristijani moramo premagovati strah. Pogum je naravna in krščanska čednost in torej tudi naša dolžnost. Pogum nas mora navdajati tudi ob potresu. tem bolj, ker s strahom delamo škodo sebi in drugim.

Ker že govorimo o ljubljanskem potresu s tega stališča, pripomnimo še nekatere druge stvari. Mnogi hitro izrekó ob takih prilikah besedo „šiba božja“ ali celó „kazen božja“ in ob tem radi omenjajo, s čim so ti in ti zaslužili tako kazen. — „Šibo božjo“ umevamo lahko na dva načina: umevamo jo lahko tako, da jo je Bog čudežno ali z neposrednim dejanjem poslal nad nas, ali pa tako, da nas je Bog ž njo udaril, kakor nas zadevajo druge naravne nesreče: bolezni, hude ure, slabe letine. Preprosti ljudje imajo nenavadne in redkejše dogodke jako radi za neposredna, nekaka čudežna dela božja, tako, kakor je Bog čudovito pokončal Sodomo in Gomoro. Tako so nekateri tudi Ljubljano obsodili na ta način, da je naš potres naravnost kazen božja. Nam se tako govorjenje ne zdi modro, zlasti ne, če si mislimo po strani, da so samó nekateri zaslužili tisto kazen. Nikogar ne smemo soditi in ne smemo biti podobni Jobovim prijateljem, ki so ga takoj obsodili, češ, da ga je zadela zaslužena kazen božja.

Še manj pametno pa in celó nekrščansko je govoriti ali pisati, da je Ljubljano zadela ta nesreča po nedolžnem. Kdo je brez krivde?

Kdo ni vreden, da ga Bog vodi k pokori? Komu ni koristno, če ga Bog poniža? Mnogi so zares nespametno govorili te dneve, da Ljubljana vendar ni tako napačna, marveč moli in obiskuje cerkve bolj, kakor da bi bila zaslužila to kazen. Kdor moli in obiskuje cerkve samo zato, da bi se mu godilo le dobro na zemlji in bi ga ne zadela nikdar nobena nesreča, ta pač nima pravega krščanskega srca, ker nima ljubezni do Boga.

Četudi izvajamo potres iz trdnih in iz sebe nepremeljivih prirodnih zakonov, vendar odločno obsojamo one, kateri se rogajo tistim, ki molijo in prosijo Boga pomoči in rešenja. Bog ni naredil našega potresa tako čudežno, kakor ob Gospodovi smrti, pa tudi ne smemo tirjati ali pričakovati, da ga bo odvezel s čudežem: vendar odvrne Bog lahko nesrečo od nas tudi po naravni poti, in le pametno je prositi Boga pomoči, ker je Bog gospodar vse prirode. Naj bi taki ljudje pomislili, da je mnogo mest že popolnoma propadlo po potresih, da je mnogokrat več nego polovica prebivalcev izgubila življenje ob potresih. Res s hvaležnim srcem moramo govoriti o posebni previdnosti božji, da se Ljubljančanom ni primerilo več nesreč. Kako grozna osoda bi bila za naše meščane, ki so sedaj brez strehe, ko bi se bil potres pojavil ob letošnjem tako hudem snegu! Zagreb je trpel prav ob začetku zime in tudi drugodi se godé potresi najrajši ob zimskem času. O zares nenavadnih slučajih, kako se je rešil ta in oni, kako so se oteli otroci in živina — kmetu glavno imetje —, dalo bi se pisati mnogo. Tako torej — mislim — je dovolj vzroka, da smo Bogu hvaležni za to, kar smo ohranili, in ne togujemo preveč za tem, kar smo po božji volji izgubili.

Ljubljančani nikakor ne zavidamo drugim mestom, katerih ni zadela ta nesreča, in ne rečemo: Zakaj trpimo mi, ne pa oni? marveč se veselimo, da nam sedaj morejo pomagati. Sicer pa velja morda tudi tukaj: Danes meni, jutri tebi. Nečloveško barbarstvo je pa pri onih, ki Slovencem privoščijo to nesrečo.

Ni nesreče brez sreče. Brez obotavljanja trdim, da ima tudi naša nesreča solnčno stran in ta je za nas jako važna. Spoznali smo najprej prav jasno, česar potrebujemo. Potrebujemo vernega, krepkega in neustrašenega ljudstva, ki si zna takoj pomoči in ne obupa v težavah. Potrebujemo uma in poguma; potrebujemo duha in srca, da ne pademo v roke takim ljudem, kakoršni so se semterje javljali ob potresu in njegovih posledicah. — Spoznali smo svoje prijatelje in podpornike. Naš list ni političen, vendar mu je dolžnost gojiti ne samo slovensko, ampak tudi avstrijsko domoljubje.

Kako naj bi si pomogel naš narodič s separatizmom? Treba, da se krepko držimo celotnega avstrijskega telesa in tako urno vstanemo, ako nas je nesreča vrgla na tla. Kakor zares junaško deluje Dunaj za Ljubljano, tako upamo, da si bo tudi našega svetlega cesarja vlada pridobila ne samo zasluge za Slovence, ampak tudi njihova srca — z močno podporo. — In še nekaj smo spoznali, kar je pa nekoliko težko povedati. A bodi vendar! Res hudo je bilo in je še ob potresu. Rečem pa, da vsa ta bridkost in žalost ni v nobeni primeri z bridkostjo in žalostjo, katero občuti pravi narodnjak, ko vidi, da nekateri domačini, rojaki, — kri od naše krvi — rušijo naša svetišča in potresajo stebre slovenskega mišljenja in čutenja, vero, pobožnost in ljubezen. Hudo je duhovniku stopiti v razdejano cerkev, a vesel je sredi zvestega in udanega, četudi ubogega ljudstva. Kaj pa mu je tudi krasna cerkev — prazna vernikov, in trdna župniška hiša —, če se je ogibljejo župljani! Sedaj torej, ko smo občutili hud zemski potres, nikar ne potresajmo sami svojega naroda še huje!

Res je zemlja neobčutna in se ne zmeni, kdo hodi po njej, vendar bi dejal, da je nekaka zveza med njo in njenimi prebivalci, zato, ker je obeh isti vladar in gospodar — Bog. Če se oziram na zgodovino, uriva se mi misel, da so bili veliki potresi večkrat ob posebno resnobnih časih. Dobro znano je to o prvem stoletju po Kristusu, ko se je pretrgala stara in polagoma začela nova zgodovina. No — iz našega potresa pač ne smemo nič takega sklepati, a želeti bi bilo vendar, da se res vsestransko strese in vzdrami naš narod iz one otrplosti, ki ga veže duševno in telesno, in začne novo

življenje. Delo, umnost, varčnost, skromnost, medsebojna ljubezen in potrpežljivost, zaupanje v Boga in bližnjega, živa katoliška vera — to nas bo rešilo in ohranilo.

In Ljubljana z okolico — kaj naj začne sedaj? Ali naj dene roke križem? Ne sme, pa tudi ne bo. Kako se giblje vse po Ljubljani in dela, kako delajo posebno uradi in oblasti! Pa to ni dovolj, ljudstvo samo mora prijeti za delo. Stotine in stotine laških delavcev nam popravlja hiše; prav je, veseli smo jih. A boli nas, da nekateri domači ljudje postopajo. Delo in zopet delo, to nas bo rešilo. Na delo torej z umom in z rokami Ljubljana, in podrta Kranjska! Pomozite si sama in Bog ti bo pomogel. Gledal sem večkrat v prirodi zanimiv prizor. Mravljam je razdrla sovražna roka njih mravljišče, razkopala njih lepo sestavljeno bivališče. Kaj so storile mravlje? Takoj so se lotile dela in popravljale svoj stan. Za nekaj dni po razdoru sem videl mravljinčji kup tak, kakoršen je bil poprej. Tudi naša mesta so nekaka mravljišča v veliki meri. Kaj zato, da nam je huda zemška sila nekoliko podrla naša bivališča! Pridni kakor mravlje jih bomo popravili še lepše, če Bog dá in sreča junaška. Pa ne samo lepše, ampak tudi trdneje treba graditi bivališča. Prav nič ne vemo, ali se prej ali pozneje ne vzbudi podzemška sila in udari zopet ob naša tla. Božja volja je, da gradimo trdno, ne pa samo za par let. Čas je že, da se začne tudi domači in narodni zidarski obrt, da si vzgojimo domačih mojstrov in jim damo na roke domačih delavcev, ki bodo mogli in hoteli uspešno tekmovali z neumornimi, skromnimi, pa tudi zaslužka željnimi Lahi.

Potres nam je odkril marsikako rano, Bog in srečna bodočnost nam prineseta leka.

Potovanje križem jutrove dežele.

(Piše dr. Fr. L.)

(Dalje.)

IX. Ob Tiberijskem jezeru.

(Konec.)

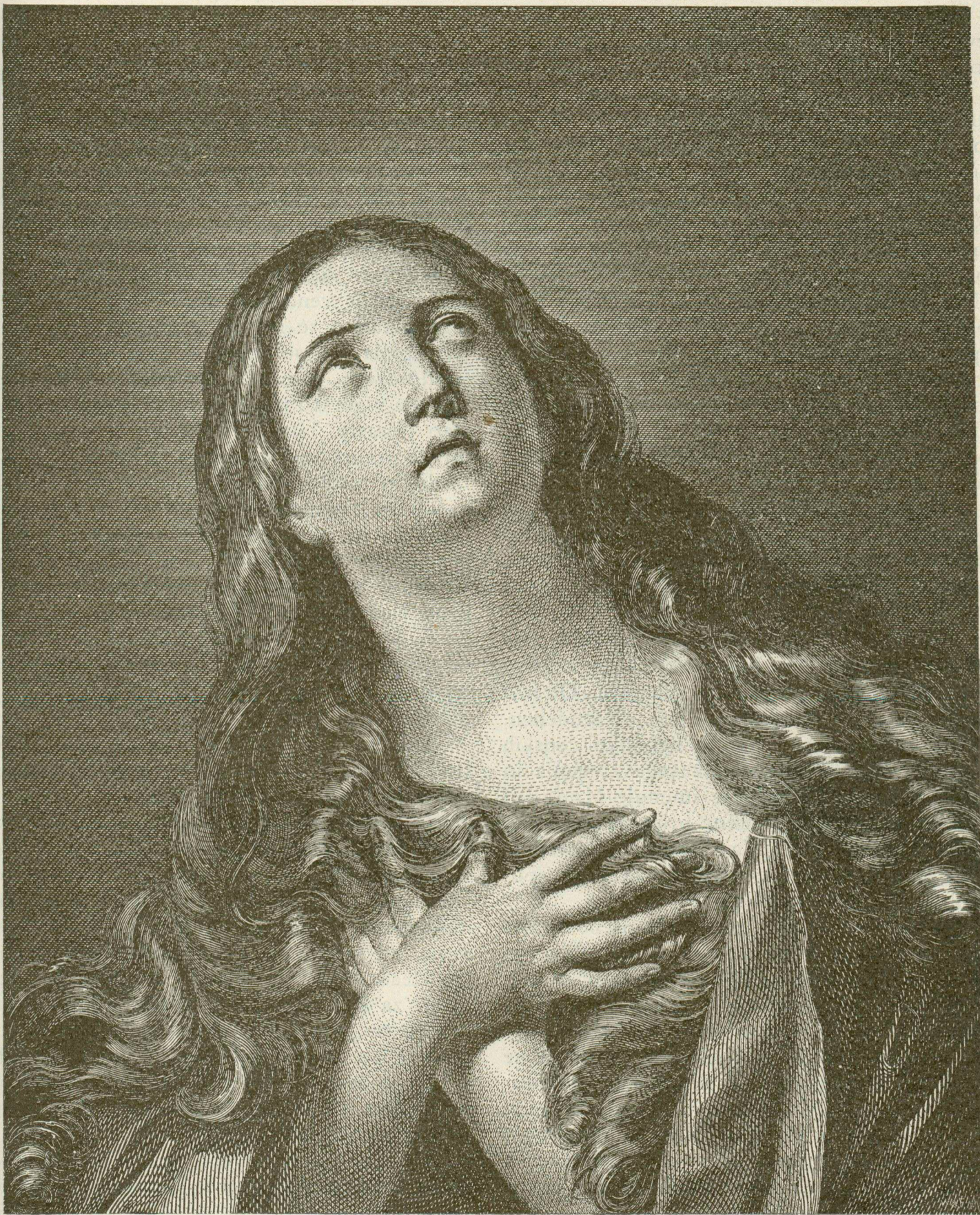
Dan potem, ko smo došli v Tiberijo, pozdravljal sem na preprijetni strehi frančiškanskega samostana lepo jutro in zrl na šumljajoče jezero. Rečem lahko, da je malo tako lepih točk ne samo v Palestini, ampak tudi po drugih deželah, kakor je ta prostor na strehi z razgledom na Tiberijsko jezero. A prijetnost in neprijetnost bivata blizu skupaj; na streho me ni privabilo samo lepo jutro, marveč prignal me je tudi sitni mrčes, ki mi je vznemirjal spanje.

O pol šestih sem opravil daritev sv. maše pri velikem oltarju samostanske cerkve, ki je posvečena sv. Petru. Trdijo namreč, da je sezidana tam, kjer je Izveličar rekel Simonu Petru: „Simon Janezov, ali me ljubiš bolj kakor ti-le?“ Reče mu: „To je da, gospod, ti veš, da te ljubim.“ Reče mu: „Pasi moja jagnjeta.“ Tako je vprašal Izveličar Petra trikrat in trikrat je zatrdil Peter, da ljubi svojega učenika.¹⁾ Ta spomin torej prevzema dušo romarjevo na tem mestu, spomin

¹⁾ Jan. 21, 15—17.

najboljšega učitelja in najboljšega učenca. In kaj veže oba? Ljubezen. Kako srečen je bil Peter,

da je mogel pričati svojo ljubezen, z ljubeznijo pa tudi izbrisati svoje prejšnje pregreške! —

Magdalena. (Slikal Guido Reni.)

Cerkvica sv. Petra ob Tiberijskem jezeru je zgrajena brez posebnostij; Belžani in Holandci so zanjo storili največ. V njej se nahajajo razne slike, katere so ji v spomin podarili imenitni romarji.

Ta dan je bil odločen v to, da bi naša družba šla nekoliko okrog jezera ali čez jezero in obiskala one kraje, kjer si mislijo nekdanjo Betzajdo in Kafarnaum. A bila je težava nad težavo. Kar

je bilo prav jednemu izmed družbe, ni bilo prav drugemu; ta bi se bil rad vozil čez jezero, drugi se je bal, tretjemu je bilo predrago in naposled ni bilo dobiti čolna in čolnarja. Za ta nedostatek so me tolažili s tem, da je vožnja čez jezero nevarna, ker večkrat nastane nagloma vihar, kateremu je težko ulti.

Ko smo se torej odločili, da bomo jahali okrog jezera, trebalo je iskati vodnika — konje smo imeli s seboj iz Nazareta —, ki bi nas spremljal po nekoliko nevarni poti. Dobili smo po dolgem iskanju takega domačina, ki je govoril laški in bil katoliške vere. S takimi nerodnostmi smo potratili mnogo časa in šli na pot šele ob polu devetih. Vreme je bilo prav lepo, zato je solnce kmalu prigrevalo. Gredé iz mesta smo obšli mestno trdnjavo in potem hiteli ob ozkem zapadnem bregu proti severu. Pot je ozka, semtertje prav težavna. Pod seboj ima potnik zeleno jezero, na katerem se igrajo majhni belkasti valčki, nad seboj ima pa skalnat in strm hrib, ob katerega se upira dopoldansko solnce. Pa ta pot ni dolga.

Polagoma se hrib odmika od jezera, in breg se razširja. Srečamo nekatere urne jezdece na okrašenih, bistrih konjih, in spoznamo, da so Beduvini, zakaj Beduvinu je konj največji ponos in največje bogastvo.

Sedaj sta se hrib in jezero popolnoma razmaknila, pred nami se je razgrnila lepa, s travo obrastena in dobro namočena planjava. Ob levi vidimo nekoliko malovrednih hiš; ob studencu, ki teče proti jezeru, vidimo nekoliko ženskih in otrok, sicer ni opaziti nikakega življenja in nikakega dela. To selo se imenuje Medždel in je na tistem kraju, kakor priča že ime, kjer je bila nekdanj Magdala. Za Magdalo ne bi vedeli, ko bi ne bila tu živela znamenita svetnica spokornica, Marija Magdalena.

Spomniš se te tako znamenite osebe v življenju našega Gospoda in takoj ti domišljija naredi iz sedaj neznatnega Medždela čaroben kraj z lepimi hišami, z bogastvom na polju in lahkoživimi ljudmi. In v takem kraju živi Magdalena lahkoišljeno, dokler je beseda Izveličarjeva ne vzbudi iz grešnega spanja. Kakšna je izpreobrnjena Magdalena! Ko bi bil umetnik-pesnik hotel izumiti žensko bitje polno ljubezni do Boga, polno poguma, polno požrtvovalnosti, ne bi bil zadel in sestavil tako krasne osebe, kakor je Magdalena v evangeliju.

Zato sem se oziral in oziral v Medždel, da bi si vtisnil v spomin zunanjo obliko tega kraja in tako poživil sliko vedno zanimive mi Marije „Magdalske“.

A muditi se tukaj nismo mogli. Jezdili smo drug za drugim po vedno širši planjavi blizu obrežja. Trava je bila že visoka, drugo rastlinje

je poganjalo divje in bujno. A pot je postajala čim dalje težavnejša. Od pomladanskega deževja so bila tla jako namočena: tu je bilo treba iti po močvirju, tam po globoko udirajočem se pesku, kmalu potem čez potok, ki je podil svoje vale v jezero. Obračali smo se polagoma proti severo-vshodu. Govorili nismo mnogo. Sedaj je opomnil kaj naš vodnik, potem izpregovoril kaj kdo drug in vprašal, vsi pa smo pazili, da smo hodili varno po neprijetnih potih. Kar se mene tiče, ugajalo mi je tukaj prav posebno. Da je priroda neprijazna, ni čuda, ker je nihče ne goji in vodi s pridnim delom. A vidi se jasno, da so tukajšnja tla ugodna za poljedelstvo kakor malokatera. Četudi je res divje sedaj, vendar te mika pogled na svetlo jezero, katero se razteza prav pred teboj daleč na jug, da mu ne zazreš konca, pa tudi pogled proti severu, kamor se širi planjava in potem vpenja v gorsko pobočje. Kakor nam sporočajo stari pisatelji, bilo je v davnih časih todi čudovito rodovitno. Ker je podnebje vedno milo, rastlo in rodilo je drevje neprestano, najboljši sadeži so prihajali iz teh krajev v razna mesta. Ljudstva je bilo tudi jako mnogo, zlasti še, ker je šla tukaj mimo kupčijska cesta med Egiptom in Sirijo, posebej Damaskom. Pot proti Damasku je tudi še dandanes, vse drugo pa je — izginilo. Jezero šumeva samotno, le potniki hodevajo semkaj, in Beduvin bega mimo na urnem konju, ne meneč se za to, kar bi se dalo izvabiti iz te bogate zemlje.

Da, pot v Damask vodi še todi mimo. Prišli smo namreč v dobrih dveh urah do precejšnega poslopja, mimo katerega teče močan potok. Zdelo se mi je kakor pri kakem mlinu. Prav pripravno je tukaj za počitek. Imenuje se kraj Han Minije. Nič se nismo pomudili, ampak jahali kar naprej. Zakaj nihče izmed nas si ni prideval toliko modrosti, da bi se bil lotil vprašanja, ali je bila tukaj res Betzajda (Bethsaida Galilaeae, Joann. 12, 21) ali ne. Kraj je kakor nalašč za objezersko mesto in pristanišče. Nekdanj je bilo tu gotovo jako živahno gibanje, stalo je tudi veliko selišče: a katero, to naj pove, kdor vé! Navadno in staro poročilo pravi, da je bila tukaj tista Betzajda, ki je bila rojstveni kraj sv. Petra, Andreja in Filipa.¹⁾

Od tega hana naprej je pot jako zanimiva. Ozka steza je prav izsekana iz skale in gre izprva vedno višje, potem pa zopet v nižavo. Ko bi se srečala na tej poti dva sovražnika, ne bi se mogla umakniti drug drugemu. Polagoma je svet zopet prijaznejši, planjava se razgrinja ob jezeru, ki ima tukaj nizko obrežje. Tam ob

¹⁾ Vse kaže, da je bila ob našem jezeru še druga Betzajda in sicer na nasprotni, jutrovi strani jezera, o kateri pa tudi ni mōči najti zanesljivega sledú.

robu planjave se dviga nizek hrbet in prav ob jezeru je malo poslopje, kakor nepokrita naša hiša. Tudi šotor vidimo, znamenje, da so ljudje tukaj. „Tell-Hum“ — pové nam vodnik; iz knjige pa sem vedel, da imajo mnogi ta kraj za nekdanje mesto — Kafarnaum.

Tu ne namerjam preiskovati, kaj je stalo nekdanj tukaj, marveč samo povem, kako se nam je godilo in kaj smo videli.

Naši ‚mukari‘ so hitro konje privezali ob grmovje, jaz pa sem svojega rajši vodil med dobro travo, ki mu je jako teknila. Bil sem tega prav vesel, ker je bil pameten, hodil varno, pa tudi tekel, kadar sem ga podrezal. Zato je bil že vreden moje hvaležnosti.

Ko smo se približali šotoru, pride nam iz njega nasproti mož, ki nas je po laško prav ljubo pozdravil. Sodil sem takoj, da je Lah, četudi mnogi palestinski domačini prav dobro govore laški. Stopimo v šotor in najdemo nekaj beduvinških šehov (starejšin) z drugim možem, ki so vsi pušili in se neskrbno pogovarjali. V šotoru je bila tudi žena našega gospodarja in par otrok. Žena jim je pripravljala južino. Kmalu sem zvedel o možu-Lahu to-le: Bil je posredovalec oo. frančiškanov, ki je imel zanje kupiti kos prostora v Tell-Humu. Prostor bi tako prišel v katoliške roke, in katoličani bi imeli jeden sveti kraj več v svoji lasti. Frančiškani so namreč uverjeni, da je Tell-Hum v resnici nekdanji Kafarnaum, „Gospodovo mesto“. Prav sedaj se je naš Lah dogovarjal z Beduvini zastran tega sveta, ker last tega kraja si prisvajajo oni. — Tako mi je bila ta stvar jako zanimiva, in vesel sem bil, da sem tukaj ob tem času.

Imeli smo sicer s seboj, kar je treba za glavno potrebo, a sedaj smo bili povabljeni k gospodarju šotora. Predno smo sedli k obedu, hoteli smo nekoliko ogledati razvaline tega kraja. Ob onem hrbtu namreč se razteza cela vrsta ostankov, ki kažejo, kaj je bilo nekdanj tukaj: vse polno je velikih kamenov, razbitih stebrov, kapitelov, okrajkov, podstavkov, semtertje se vidijo še nekake podobe na kamenih. Toda vse leži vprek jako razdejano in prerasteno s travo, da je jako težko spoznati, kaj in odkod je to in ono. Vodnik nam je rekel, da je to od starih templov ali od stare bazilike. Kaj takega je pač bilo tukaj; žal, da nisem preiskoval tál še natančneje! Vsaj to bi bil morda razvidel, kako daleč segajo razvaline. Toda naša družba se je hitro vrnila nazaj proti šotoru in za njo sem šel tudi jaz. Trdimo lahko popolnoma zanesljivo, da so stale na tem mestu lepe in velike zgradbe. Natančne preiskave bi pokazale, kako veliko in kakšno je bilo to mesto. — Ob jezeru pač stoji že prej omenjena hiša. Na njeno površje gredó potniki, da imajo lep razgled na jezero; spodaj

pa sem videl prostor, kakoršnega imajo mohamedani za svoje molitve, a sedaj je bil menda tudi za ležišče nepovabljenim gostom.

Če je tukaj Kafarnaum, tedaj so res posvečena ta tla in nad vse znamenita. Kakšni spomini iz svetega pisma se obnavljajo romarju! Izveličar, njegovi čudeži, govori v tukajšnji shodnici, apostoli . . . vse to oživi v spominu. In sedaj — zarastene razvaline, z bazaltom zakrita in očrnela tla!

V beduvinških krajih smo, in tu velja šega obilne gostoljubnosti. Gospodar šotorov nas je sprejel kot svoje goste in nam tudi postrezal prav gostoljubno. Imeli smo vsega v obilnosti, zlasti ovčjega ali koštrunovega mesa, katerega preostaja po Palestini, in tudi z vinom smo prilivali. Pod ličnim šotorom, ob genezareškem jezeru obedovati — ni malenkost. Hitro nam je potekal čas, bili smo prav dobre volje. Gospodar in gospodinja sta nam stregla prav vljudno in ljubeznivo. Resnobno so sedeli beduvinški šehi, a v jedno mer govorili. Zdi se, da je tem ljudem pogovarjanje — vse. Žal, da ne morem poročiti njihovih pomenkov.

Našli smo pa tukaj še jedno zanimivo osebo, visokega suhega moža, z dolgo brado, in dolgo črno obleko. Bil je mož po vnanjščini kakor bi bil vzrastel v beduvinških šotorih. S šehi se je vedno pogovarjal, potem tudi obedoval. Kmalu sem razvidel, da je katoliški misijonar. Zvedel sem tudi, da se imenuje p. Severin in da je deloval dvanajst let med Beduvini v Havranu. Tak mož, ki zna krotiti in voditi nebrzdane rodove, ima pač močno srce.

Mudili smo se tukaj precěj dolgo, treba je bilo odriniti. Naš vodnik je velel, da se pripravimo na odhod. Prišel je bil iz Tiberije tudi čoln z družbo Angležev, a mi se nismo mogli voziti ž njimi. Torej smo jo udarili po isti poti nazaj, po kateri smo bili prišli, p. Severin je šel z nami in nas spremil do Hana-Minije. Tu smo ga spoznali bolje. Vodil nas je namreč do svojega bivališča, ki je blizu tukaj ob jezeru. Prav prijazen domec je: mala hišica, poleg katere je v delu neko drugo poslopje ali kali. Tu se je pokazal p. Severin kot nemškega misijonarja, ki oskrbuje tukajšnji misijon, pa tudi ono posestvo, katero je kupila nemška katoliška „palestinska družba“. Pomenkovali smo se prav po domače in brat patrov nam je postregel s črno kavo, ki nam je jako dobro déla zaradi vročine in žeje.

Še jedenkrat smo poskušali prepeljati se ta dan čez jezero domov. Neki mladenič je imel čoln, in p. Severin se je ž njim skoro dogovoril, da nas prepelje; a potem jo je mladenič hipoma pobral in mi se nismo mogli voziti. Sploh niso ljudje po Palestini vajeni izpolniti

dano besedo. Morali smo torej zopet jahati okrog in okrog. Med potoma je jel moj konj šepati. Večkrat sem pozval mukarija, naj pogleda, kaj je konju na nogah. Gledal je, a zmajal z glavo, češ da ni nič. Ko pridemo v Tiberijo, dam pogledati žival še jedenkrat in pogledam tudi sam, in tu sem videl, da se je bil konju zagozdil kamen med podkev. Pokazal sem ga mukariju, a on se je neumno zarežal.

Bili smo zopet v prijaznem samostanu in pripovedovali svoje dogodke. Predstojnik samostanski, p. Luka, oster in natančen mož, kolikor sem spoznal, dodal je semtertje kako opazko. Zvedel sem, da je življenje tu v Tiberiji težavno, bodisi zaradi mnogih židov, ki tukaj prebivajo, bodisi po letu zaradi hude vročine. P. Luka vstraja tukaj že mnogo let. — Zopet

sem šel zvečer na „teraso“, t. j. na streho, zrl na jezero, opazoval nebo in sanjaril dolgo, dolgo. Naposled sem si poiskal posteljo, legel in menda tudi sanjal o jezeru in njegovih spominih.

Nekatere druge stvari o Tiberiji sem opisal že drugodi.

Drugi dan dopoldne smo osedlali konje in odrinili proti Kani Galilejski.

O onem Lahu, ki nam je postregel tako gostoljubno, slišal sem, da se je frančiškanom izneveril in jih spravil v velike zadrege.

Ob Tiberijskem jezeru si je tudi Rusija pridobila veliko sveta in tudi veljave; tako mi je pravil neki Čeh, ki biva na Ruskem in s katerim sem se nekoliko pozneje vozil iz Kajfe v Bejrut.

Razne stvari.

Presvetli cesar v Ljubljani. Kakor smo za beležili žalostni dogodek z noči 14.—15. min. m., ki nam ga je Bog poslal v poskušnjo, tako zabeležimo — če tudi ob kratkem — z neizrekljivim in hvaležnim veseljem izredni dogodek z dné 7. t. m., ko je prišel v Ljubljano naš presvetli cesar Franc Jožef I., in se v njej mudil dobre štiri ure, namreč od 3. do pol 8. ure popoldne. Zares, blagi oče je prišel potolažiti svojo potrto hčer, ta značaj je kazal ves obisk. Vsekako je ta obisk jako osrčil Ljubljančane in jim zagotovil tudi potrebno pomoč. Razvidelo se je vsestransko, da potrebuje naše mesto obilne podpore, v prvi vrsti naše porušene, ali razdejane, ali vsaj jako poškodovane stavbe. Ljubljana je potrta; da vstane, treba ji krepke podpore. A ni dovolj, da vstane taka, kakoršna je bila, vstati mora lepša in močnejša. Vse strani se morajo združiti, v soglasno delo. Tu ne gre za osebe, ne za vrste in stranke, tu gre za celo mesto, ki je važna točka v naši državi.

Prihod cesarja-tolažnika bodi nam po hudih dnevih nadobudna vejica oznanjevalka lepše bodočnosti.

Naše slike.

„S pomladanskim bremenom“. (Slikal A. R. Böhm.) Deklica je naslonila svoje breme na plot, da se odpočije in potem urneje prinese domov, kar je nabrala v gozdu. — „Sikstinsko Madonno“, ki je natančno posneta v naši sliki na str. 304, opisal je dovolj naš gospod pisatelj. Kar je zares lepo, to je vedno novo in se nikdar ne

postara. Jednaka je s to sliko. — Ljubljano ob potresu nam v sliki predočuje str. 313; jedna hiša na šentpeterski cesti, št. 4, je silno razdejana; v ozadju se vidi frančiškanska cerkev, katere desni zvonik je izgubil ob potresu svojega angela z vrha. Slika je povzeta z desnega brega Ljubljanice.

O ljubljanskem potresu bomo še nabirali podatke, da dopolnimo svoj spis. Jako želeti bi bilo, da bi se tla in višina gorá natančno opazovala. Žal, da se tako težko dobé zanesljiva sporočila. Tako n. pr. je neki v Planskem Vrhu pri Dobrepoljah par dnij pred potresom močno pokalo, kakor bi se bile trgale skale, in še pozneje je bilo slišati podzemeljsko bobnenje. Na Gorenjskem trdé v kamniškem okraju semtertje, da se je znižal ta ali oni hrib. Iz Zapog se neki vidi Šmarna gora bolj, kakor se je videla poprej. Ob Radomlji so se hribje — kakor pravijo — tudi nekoliko sesedli. Da nima tako govorjenje brez temeljite preiskave nikake cene, vé vsakdo; a tako ljudsko mnenje opozarja znanstvenike, naj stvar do dna pregledajo. — Da bi se videlo kaj nenavadnega na nebu, zdi se mi popolnoma neverjetno; zanimivo pa je, kar trdé v nekaterih krajih: v Loki, na Krki, Slivnici, da so videli ob potresu svetel žar; v Loki se je neki tudi opazovalo, da je iz Kamenitnika hlapela sopara, ki se je potem kot megla razpršila. — Vljudno prosimo prijatelje prirode, da bi nam sporočali taka — a samó čisto trdna — opazovanja.

Darovi za Marijanišče.

Gospod	dr. Iv. Križanič, kanonik	gld.	30.—
„	Anton Volčič, posestnik	„	10.—
„	Anton Lesjak, župnik	„	90.—
	Neimenovanka A.	„	50.—
	Neimenovanka B.	„	80.—
„	Fr. Baumgartner, vojak	„	2.—
„	Domin. Janež, duh. pastir	„	5.—
„	Martin Ulčnik, duh. pomočnik	„	5.—
„	Ivan Hutter, profesor	„	10.—
„	Ivan Čibašek, župnik	„	2.—
	Neimenovanec A.	„	5.—
	Neimenovanec B.	„	3.—
„	Ivan Mikš, župnik	„	10.—
„	Ivan Soukup, duh. pomočnik	„	2.—
	Rodbina Rebek-Covacich	„	5.—
„	Viktor Steska, duh. pomočnik	„	5.—
Gospa	Ivana Rupnik	„	3.—
„	Marija Pečar	„	2.—
Gčna	F. Pressl-ova	„	10.—
Gospod	Jos. Zidanšek	„	5.—
„	Ivan Skuhala, dekan	„	10.—
„	Jos. Hvalenc, tržan	„	2.—
„	Simon Bauer, župnik	„	3.—
„	Davorin Antloga, posestnik	„	1.—
„	Josip Jančar, učitelj	„	—80
	Neimenovanec	„	3.—
Slavno uredništvo „Slovenca“, g. And. Kalan, je odločilo doslej hiši	„		40.—
Gosp. Janez Zupančič, župnik, hranilno knji- žico z vloženi	„		170.—

Vsem dobrotnikom, kateri donajajo darove, da se popravi in utrdi zavod sirotnih dečkov, bodi tisočera zahvala. Škoda je velika, a še večje je zaupanje naše v Boga in blaga srca, ki nas ne bodo zapustila.

Vodstvo Marijanišča.

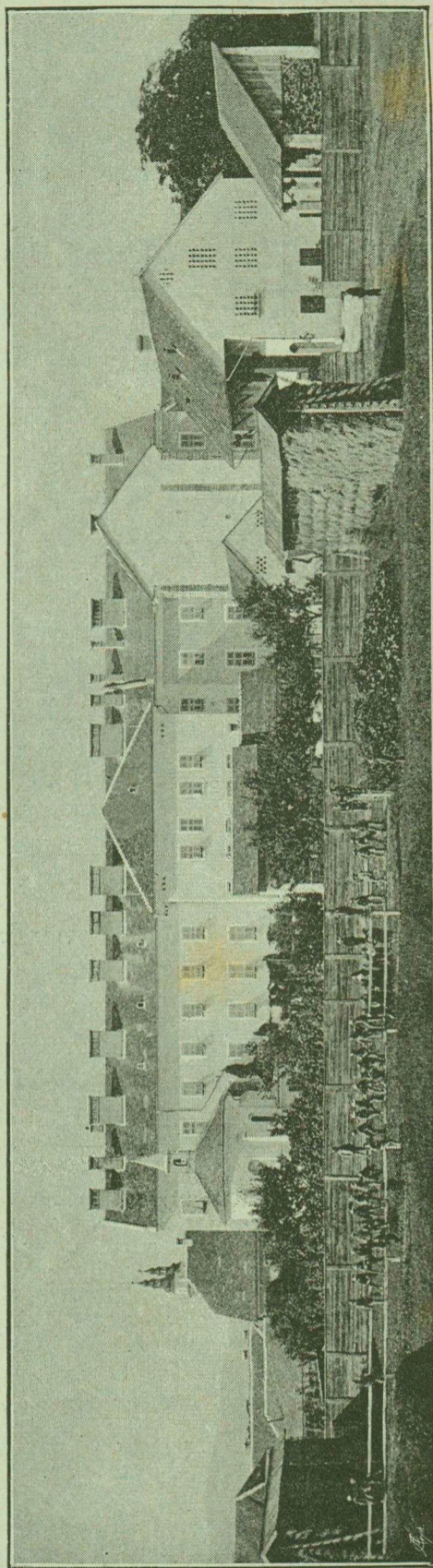
Razpis častnih nagrad.

Od več strani se je v najnovejšem času izrazila želja, naj bi Matica močnejše gojila v svojih društvenih knjigah leposlovje. Da tej želji ustreže ter pospeši razvoj slovenske pripovedne književnosti, razpisuje „Slovenska Matica“ po določilih „Jurčič-Tomšičeve ustanove“ 200 gld. častne nagrade izvorni povesti slovenski, obsezajoči najmanj 10 tiskovnih pôl. Ko bi pa ne došla nobena takšna povest, razpisujeta se zajedno tudi dve častni nagradi po 100 goldinarjev, tudi dvema izvornima povestima, obsezajočima najmanj po 5 tiskovnih pôl, oziroma dvema daljšima epičnima pesmima, ali pa jedni povesti in jedni daljši epični pesmi. Spisi, ki se poganjajo za častno nagrado, morajo biti takšni, da po obliki in vsebini zadostujejo umetniškemu zakonu pripovedne književnosti v obče, poleg tega pa še književnim namenom „Slovenske Matice“ posebej. Pisatelji, katerim se prisodijo častne nagrade, prejmo vrhu tega za svoja dela še navadne pisateljske nagrade, katere plačuje „Slov. Mat.“ vsled § 12. svojega opravnega reda po 25—40 gld. za tiskovno pôlo. Rokopise je brez pisateljevega imena pošiljati odboru „Slov. Mat.“ do 1. septembra 1895. 1. Pisateljevo ime je pridejati rokopisu zapečateno in opremljeno z dotičnim geslom. Ker hoče odbor s tem razpisom ustreči veliki večini Matičnih udov ter jim v roke podati lepo zabavno knjigo, pričakuje, da se slovenski pripovedni pisatelji primerno odzovejo njegovemu pozivu.

V Ljubljani, dné 10. aprila 1895.

Fr. Levec, predsednik.

E. Lah, tajnik.

Marijanišče pred l. 1891.

Dobrim srcem in dobrim rokam.

*K*dor občuje v tem času z Ljubljancani, vidi njih žalost zaradi poslednje nesreče. Ta žalost sama je Ljubljani seveda le v škodo, zakaj samo pogum nas more rešiti: toda ubraniti se je ne more nihče med razdrtimi hišami, med šotori in kočami, katere je bilo treba staviti sredi in zunaj mesta.

Ljubljana vidi prav jasno, kako minljivo je delo človeških rok, kako nestanovitno je naše imetje. Včeraj je bil marsikateri Ljubljančan krepak hišni posestnik, danes ima hišo, katero treba najprej podreti, ako si hoče pridobiti bivališče zase in za druge.

Nekateri so srečnejši, da jim je hiša ostala, toda vsa razdrapana in poškodovana; sedaj ne vedó, kje in kako bi začeli poprej popravljati.

V to vrsto spada našega lista dom, naše Marijanišče, zavetje in dom 170 večinoma sirotnih dečkov. Oni, ki smo občutili vso silo, ki je ob prvem potresu zgrabila in majala naš zavod, hvalimo Boga, da še stoji. Še ob poznejših sunkih in udarcih smo pod milim nebom stoječ s strahom zrli, ali se ne bo morda zrušil ta ali oni zid, in prosili so usmiljenega Boga otroci in predniki, naj obvaruje dom toliko nepreskrbljenim otrokom.

Marijanišče še stoji, a jako poškodovano je, kakor se čim dalje bolj vidi. Prvi pogled nam ni pokazal vseh ran. Prelepa kapela, veselje vseh onih, ki so jo poznali, podprta je od zunaj in znotraj na vse strani z mnogimi podporami; tudi poslopje je podprto na mnogih stranéh. Kaj bo s kapelo, še nihče ne vé; drugi deli zavoda se bodo popravili polagoma in z obilnimi stroški.

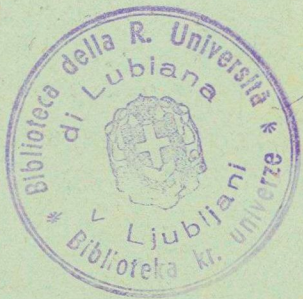
Bližnji in daljni rojaki hité na pomoč Ljubljančanom, za katere prosijo cerkveni in posvetni oblastniki podpore. Tudi Marijanišče je zaprosilo že tu in tam, in nekaj blagih src se ga je spomnilo. A le prerada mu dojde v odgovor tolažba: „O, Marijanišče si bo že pomagalo.“

Kdo bi nam torej zameril, da se obrača zavod sirotnih dečkov po tej poti do prijaznih in imovitih Slovencev s ponižno prošnjo, naj se ga spominjajo tudi posebej, da se zopet popravi in pripravi za bivališče naši vrli mladini. Saj ni zavrženo, kar se žrtvuje za dečke, ki bodo kdaj pridni in pošteni možje, kakor so sedaj marljivi in veseli otroci. Kdor je videl zavod z uspehi v šolskem nauku in v nravnosti, ta se je tudi prepričal, da je najhvaležnejše delo: truditi se za mladino.

Pa naši dobri znanci nam izkažejo veliko dobroto tudi s tem, da nam pošljejo vsaj naročnino, tisti namreč, ki so zaostali za letos ali lani ali celo za več let sem, — kakoršnih ni malo. Saj nas poznajo naši prijatelji, da ne nadlegujemo in ne rotimo naročnikov z vednimi opomini, niti javnimi, niti zasebnimi. Toda ob tej priliki si nismo mogli kaj, da ne bi jim bili sporočili te prevljudne prošnje.

Ne obupamo. Bela Ljubljana bo vstala okrepljena in prenovljena, pa tudi naše Marijanišče se bo poživilo. Darove bomo oznanili na platnicah tega lista.

V Ljubljani, dne 25. mal. travna 1895.

*Vodstvo Marijanišča in lastništvo
„Dom in Svet“-a.*